

ПРИРУЧНИК ЗА СУДИЈЕ УПРАВНОГ СУДА ЗА ПРИМЕНУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Израда ове публикације омогућена је уз подршку америчког народа путем Америчке агенције за међународни развој (USAID). За садржај ове публикације одговорни су аутори и она не мора нужно одражавати ставове USAID-а или Владе Сједињених Америчких Држава

Биљана Тамбурковски Баковић ♦ Блажо Недић ♦ Урош Мишљеновић

**ПРИРУЧНИК ЗА СУДИЈЕ УПРАВНОГ
СУДА ЗА ПРИМЕНУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ
ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ**

Београд, април 2014. године

ПРЕДГОВОР

Заштита приватности, а тиме и заштита података о личности, још увек представља релативно нов концепт у Србији. Иако је право на заштиту података о личности једно од основних људских права гарантованих Уставом, основни правни оквир у Републици Србији установљен је тек у октобру 2008. године, усвајањем Закона о заштити података о личности. Овај закон успоставља централну улогу Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, као независног државног органа, надлежног да обезбеђује заштиту података о личности и да спроводи надзор над применом Закона. Значај и потреба за унапређењем механизма заштите података о личности у Србији, препознати су и кроз посебан члан Споразума о стабилизацији и придруживању (члан 81.) који је Србија потписала у децембру 2007. године, те имају и посебно место у процесу преговора о чланству Србије у Европској унији (у оквиру Поглавља 23. и 24.).

Имајући у виду значај ове правне области за општи ниво заштите људских права, као и да је Управни суд надлежан да одлучује у споровима у вези са заштитом података о личности, УСАИД-ов Пројекат за реформу правосуђа и одговорну власт (ЈРГА пројекат) спроводи програм обуке судија Управног суда за поступање у овим предметима.

У оквиру програма обуке израђена је и ова публикација, чији су аутори Блажо Недић и Урош Мишљеновић из организације Партнери за демократске промене Србија, која се већ неколико година специјализује у области заштите приватности, и Биљана Тамбурковски Баковић, судија Управног суда. Блажо Недић и Урош Мишљеновић представили су правни оквир који регулише област заштите података о личности у Србији, објашњавајући основне појмове, начела и садржину ЗЗПЛ, права лица у вези са обрадом података, надлежност Повереника у овој области, мере заштите података у Србији, а дали су и приказ праксе прекршајних судова у нашој земљи и праксе Европског суда за људска права у овој области. Судија Биљана Тамбурковски Баковић дала је свеобухватан

приказ праксе Уставног суда Србије и Управног суда Србије у поступању по предметима у вези са заштитом података о личности.

Захваљујемо се ауторима на доприносу у изради публикације и надамо се да ће информације садржане у овом тексту бити од користи у будућем раду Управног суда.

ЈРГА пројекат

САДРЖАЈ

1. Правни оквир заштите података о личности у Републици Србији	9
2. Основни појмови из ЗЗПЛ	15
3. Услови за обраду података о личности	21
4. Права лица у вези са обрадом података.....	29
5. Надлежности и поступање Повереника.....	32
6. Заштита података о личности и медији.....	37
7. Мере заштите података	39
8. Однос права на приступ информацијама од јавног значаја	41
и права на приватност у правном систему Републике Србије	
9. Закон о заштити података о личности – судска пракса	45
(Одлуке Уставног и Управног суда)	
10. Практика прекршајних судова	62
11. Практика Европског суда за људска права.....	68

ПРАВНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Право на приватност данас се несумњиво сврстава у једно од основних људских права, али и даље постоје различита схватања његове садржине, те се сматра једним од оних фундаменталних права које је најтеже дефинисати и које је дубоко условљено културолошким и ширим друштвеним контекстом. У многим земљама, концепт приватности је поистовећен са правом на заштиту података, које заправо тумачи приватност у светлу управљања личним подацима. Уколико се концепт приватности ипак посматра шире од заштите података о личности, можемо одредити неколико његових аспеката:

- Приватност података, која подразумева успостављање правила за прикупљање и поступање са личним подацима;
- Приватност тела, која подразумева заштиту људског тела од инвазивних процедура (попут невољних медицинских тестирања);
- Приватност преписке, која подразумева безбедност и приватност писама, телефонских разговора, електронске поште и других видова комуникације;
- Приватност територије – која подразумева успостављање граница уласку трећих лица у лични простор појединца.

Са развојем информационих технологија, током шездесетих и седамдесетих година XX века, у свету расте и интересовање за право на приватност, праћено усвајањем националних и међународних докумената који препознају и регулишу заштиту приватности. Пре свега, то се чини уставима, а потом и посебним законима.

Први Закон о заштити података усвојен је у немачкој савезној држави Хесен 1970. године, затим у Шведској 1973. године, Сједињеним Америчким Државама 1974. године, Немачкој 1977. године и Француској 1978. године. Данас је ово право препознато и заштићено најважнијим међународним документима за заштиту људских

права, почевши од Универзалне декларације Уједињених нација о људским правима,¹ преко Међународног пакта о грађанским и политичким правима,² Конвенције Уједињених нација о правима детета,³ Европске социјалне повеље,⁴ као и Повеље о основним правима у Европској унији.⁵ Можда најсвеобухватнију заштиту пружа члан 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода,⁶ у оквиру кога се током времена развила и богата пракса Европског суда за људска права:

Право на поштовање приватног и породичног живота

Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

Јавне власти неће се мешати у вршење овог права сем ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала или ради заштите права и слобода других.

Поред ових, кровних инструмената који предвиђају заштиту приватности, два документа поставила су основе за већину националних закона из ове области: Конвенција Савета Европе о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података⁷ из 1981. године и Смернице Организације за

¹ Члан 12. Универзалне декларације: „Нико не сме бити изложен произвољном мешању у приватни живот, породицу, стан или преписку, нити нападима на част и углед. Свако има право на заштиту закона против оваквог мешања или напада.”

² Члан 17. Пакта прописује да „нико не може бити предмет самовољних или незаконитих мешања у његов приватни живот, његову породицу, у његов стан или његову преписку, нити незаконитих повреда нанесених његовој части или његовом угледу”, док члан 23. штити породицу и право на склапање брака и оснивање пордице, а члан 24. уређује права и заштиту деце и малолетника.

³ Члан 16. Конвенције наводи да „ниједно дете неће бити изложено произвољном или незаконитом мешању у његову приватност, породицу, дом или преписку, нити незаконитим нападима на његову част и углед.”

⁴ Члан 16. Повеље гарантује заштиту брака и породичног живота.

⁵ У члану 7. наслов „Поштовање приватног и породичног живота”, Повеља наводи: „Свако има право да се поштује његов односно њен приватни и породични живот, дом и комуницирање.

⁶ <http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/14.%20Evropska%20konvencija%20za%20zastitu%20ljudskih%20prava%20i%20osnovnih.pdf>

⁷ <http://www.poverenik.org.rs/index.php/yu/pravni-okvir-zp/medjunarodni-dokumenti-zp/1359-konvencija-o-zastiti-lica-u-odnosu-na-automatsku-obradu-podataka.html>

економску сарадњу и развој (ОЕЦД), које регулишу заштиту приватности и прекогранични проток података о личности⁸ из 1980. године. Ови документи, пре свега Конвенција Савета Европе, имали су кључни утицај и на развој правног оквира за заштиту података о личности у Србији.

И поред успостављених основа законодавног оквира, заштита приватности појединца у Србији још увек представља нов концепт, а чини се и да се право на приватност није дуги низ година налазило на листи приоритета државних органа. Још 1998. године, Савезна Република Југославија усвојила је Закон о заштити података о личности („Сл. лист СРЈ” бр. 24/98), који је након престанка постојања СРЈ био део правног поретка Државне заједнице Србија и Црна Гора, а потом и Републике Србије. Међутим, овај Закон остао је запамћен као пропис који је био на снази око десет година, без иједног покушаја било ког надлежног органа и/или појединца да у пракси искористи његове заштитне механизме. Овај податак илуструје однос државе према праву на приватност које је основно људско право грађана, гарантовано најважнијим међународним актима, почевши од Универзалне декларације о људским правима.

Устав Републике Србије у неколико чланова гарантује права која проистичу из права на приватност, које обухвата, између осталог, и право на неповредивост стана и право на тајност писама и пошљици и заштиту података о личности. За потребе ове публикације, најрелевантнији је члан 42. Устава који уређује област заштите података о личности:

Зајемчена је заштита података о личности.

Прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређује се законом.

Забрањена је и кажњива употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени, у складу са законом, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин предвиђен законом.

Свако има право да буде обавештен о прикупљеним подацима о својој личности, у складу са законом, и право на судску заштиту због њихове злоупотребе.

⁸ <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesonthe protectionofprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>

Србија је усвојила нови Закон о заштити података о личности 23. октобра 2008. године („Сл. гласник РС”, бр. 98/2008). Примена Закона је почела 1. јануара 2009. године. Такође, Србија је потписала и ратификовала Конвенцију Савета Европе број 108 о заштити лица у односу на аутоматску обраду података о личности у септембру 2005. године, која је у РС ступила на снагу 1. јануара 2006. године. У октобру 2008. РС је потписала и ратификовала Додатни протокол уз Конвенцију 108 у вези са надзорним органима и прекограничним протоком података („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 98/2008).⁹

Закон из 2008. године установљава широк круг дужности за велики број субјеката, те уређује „услове за прикупљање и обраду података о личности, права лица и заштиту права лица чији се подаци прикупљају и обрађују, ограничења заштите података о личности, поступак пред надлежним органом за заштиту података о личности, обезбеђење података, евиденција, изношење података из Републике Србије и надзор над извршавањем овог закона.”¹⁰ Закон такође успоставља централну улогу Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (Повереник), као независног државног органа, надлежног да у другостепеном поступку обезбеђује заштиту из области заштите података о личности, као и надлежног за спровођење надзора над применом Закона.¹¹

Важно је напоменути да циљ Закона „није сама заштита података о личности, већ заштита појединца на кога се ти подаци односе, а тиме и дела његове такозване информацијске приватности. ЗЗПЛ не покрива читав спектар права на приватност појединца, већ само онај део права на приватност који се односи на његове податке о личности.”¹²

Такође, ЗЗПЛ је кровни закон који уређује област обраде података о личности. Закон дефинише општа правила обраде података, укључујући правни основ за обраду, начела обраде података, уопштено дефинише обавезу предузимања мера заштите података. Такође, овај

⁹ Канцеларија за европске интеграције Владе Републике Србије, *Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (2013-2016)*, доступно на http://seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npi_usvajanje_pravnih%20tekovina.pdf, страна 451.

¹⁰ Члан 1. став 1. ЗЗПЛ.

¹¹ *Ибид*, члан 1. став 3.

¹² Наташа Пирц Мусар, *Водич кроз Закон о заштити података о личности*, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Београд, 2009, страна 15.

закон не уређује обраду података у специфичним случајевима. Обрада појединих врста података о личности може се уредити секторским законима. Напоменућемо само неколико таквих закона у правном систему Србије: Закон о евиденцијама у области рада;¹³ Закон о детективској делатности¹⁴; Закон о здравственој заштити;¹⁵ Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама¹⁶ итд.

Нажалост, у Србији недостају бројни секторски закони који уређују специфичне области обраде личних података, као што су област безбедносних провера, употребе опреме за видео надзор и обраду биометријских података. Ово значи да би у пракси Управног суда требало поћи од основних начела Устава и ЗЗПЛ који се односе на област обраде података о личности (о томе више у наставку), а затим утврдити да ли је и неким секторским законом ближе уређена област обраде података релевантна за конкретан случај.

Закон о заштити података о личности до сада је претрпео измене у два наврата:

Одлуком Уставног суда Републике Србије 68/2012¹⁷, од 18.07.2012. године. утврђено је да поједине одредбе ЗЗПЛ-а¹⁸ којима је било предвиђено да се правни основ за обраду податка може утврдити и подзаконским актом, нису у сагласности са Уставом. Ова одлука Уставног суда важна је за праксу свих руковалаца утолико што потврђује Уставом прописано правило да се правни основ за обраду података може утврдити искључиво законом, а не и подзаконским актима. Практика, међутим, показује да је и даље велики број таквих подзаконских аката на снази и да се по њима поступа, што може бити релевантно и за рад Управног суда.

¹³ („Сл. лист СРЈ”, бр. 46/96 и „Сл. гласник РС”, бр. 101/2005 - др. закон и 36/2009 - др. закон)

¹⁴ („Сл.гласник РС” бр. 104/13)

¹⁵ („Сл.гласник РС” бр. 107/2005, 72/2009 – др. закон, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012 и 45/2013 – др.закон)

¹⁶ („Сл.гласник РС” бр.67/2003, 101/2005 – др. закон, 90/2007, 72/2009 – др. закон, 111/2009 и 104/2013 – др- закон)

¹⁷ <http://www.uzzpro.gov.rs/doc/biblioteka/BiltenBr7-2012.pdf>

¹⁸ Члан 12. став 1. тачка 3) у делу који гласи: „другим прописом донетим у складу са овим законом”, члан 13. у делу који гласи: „или другим прописом” и члан 14. став 2. тачка 2) у делу који гласи: „или другим прописом донетим у складу са законом”

У току 2012. године донет је Закон о изменама и допунама¹⁹ Закона о заштити података о личности,²⁰ којим је омогућена обрада података о личности без пристанка „у сврху прикупљања средстава за хуманитарне потребе”. Измене су образложене потребом да се прикупљање средстава за хуманитарне потребе учини лакшим, јер је пре ступања на снагу Закона о изменама и допунама ЗЗПЛ било недозвољено користити податке о личности код, на пример, ЈКП Инфостан за достављање уплатница за хуманитарне активности у коверти у којој се налази месечни рачун. Оваква пракса била је недозвољена, јер је у питању била употреба личних података изван сврхе за коју су они прикупљени.

¹⁹ Сл. гласник РС, бр. 107-2012.

²⁰ <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/zakoni/2012/2576-12Lat.pdf>

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ИЗ ЗЗПЛ

У члану 3. ЗЗПЛ представљано је значење појединих израза у овом закону.

Закон дефинише **податак о личности** као сваку информацију „која се односи на физичко лице, без обзира на облик у коме је изражена и на носач информације (папир, трака, филм, електронски медиј и сл.), по чијем налогу, у чије име, односно за чији рачун је информација похрањена, датум настанка информације, место похрањивања информације, начин сазнавања информације (непосредно, путем слушања, гледања и сл, односно посредно, путем увида у документ у којем је информација садржана и сл.), или без обзира на друго својство информације.”²¹ Одређена информација сматра се податком о личности уколико упућује на идентитет те особе, њене карактеристике, својства или понашање. Овакво одређење податка о личности важно је због многих недоумица које се могу појавити. У домаћој и међународној пракси²² усталио се став да се податком о личности сматра информација која се доводи у везу са лицем и на основу које је, непосредно или путем укрштања са другим информацијама, могуће идентификовати то лице, односно на основу које (информације) лице постаје одредиво.

Практично гледано, податком о личности може се сматрати запис начињен употребом опреме која може забележити снимке у довољно квалитетном формату да је могуће препознати особу са снимка. Сачињавање и даље коришћење оваквог снимка сматрало би се, у смислу овог Закона, обрадом података о личности. И обрнуто, уколико је коришћена опрема недовољног квалитета, односно уколико је начињен снимак на основу ког није могуће идентификовати особу са снимка, овакав снимак не би садржао податке о личности.

²¹ *Ибид*, члан 3. став 1.

²² Више информација у: Article 29 Data Protection Working Party: *Opinion 4/2007 on the concept of personal data*: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_en.pdf (eng.).

У члану 16. Закон такође дефинише „**нарочито осетљиве податке**”. То су подаци о: националној припадности, раси, полу (односно, промени пола), језику, вероисповести, припадности политичкој странци, синдикалном чланству, здравственом стању, примању социјалне помоћи, жртви насиља, осуди за кривично дело, сексуалном животу. Из разумљивих разлога, неодговарајуће поступање са оваквим подацима може проузроковати изразито штетне последице по особу на коју се ови подаци односе (угрожавање репутације, нарушавање интимае, дискриминација, и др). Због тога ови подаци морају бити додатно заштићени. ЗЗПЛ је у члану 16. прописао да се сагласност за обраду нарочито осетљивих података увек мора дати писаним путем.

Исти члан прописује обавезу Владе Републике Србије да, уз претходно прибављено мишљење Повереника, уреди начин архивирања и мере заштите ових података. Међутим, Влада Републике Србије још увек није донела потребне подзаконске акте којима ће се ближе уредити мере заштите оваквих података, упркос постављеном року који је истекао још у априлу 2009. године. Будући да је ова област и даље неуређена, Повереник приликом свог надзора може да цени поступање руковоаца само у односу на члан 47. ЗЗПЛ којим се дефинише обавеза руковоаца да предузме „техничке, кадровске и организационе мере заштите података, у складу са утврђеним стандардима и поступцима, а које су потребне да би се подаци заштитили од губитка, уништења, недопуштеног приступа и сваке друге злоупотребе, као и да утврде обавезу лица која су запослена на обради, да чувају тајност података.”

Коначно, треба истаћи да ЗЗПЛ штити искључиво информације о физичким лицима, а не о правним. Међутим у овом контексту треба разликовати податке који се односе на физичко лице које обавља самосталну делатност, од личних података физичког лица. На пример, ПИБ и матични број предузетника нису подаци о личности, али ЈМБГ јесте, и као такав ужива заштиту по ЗЗПЛ.

Даље, ЗЗПЛ у члану 3. дефинише да је **обрада података** „свака радња предузета у вези са подацима”, и у наставку се препознаје (наводи) 27 различитих, ближе описаних радњи обраде података, уз напомену да листа могућих радњи обраде није коначна. Радње обраде података препознате у закону су: „прикупљање, бележење, преписивање, умножавање, копирање, преношење, претраживање, разврставање, похрањивање, раздвајање, укрштање, обједињавање, уподобљавање, мењање, обезбеђивање, коришћење, стављање на увид, откривање,

објављивање, ширење, снимање, организовање, чување, прилагођавање, откривање путем преноса или на други начин чињење доступним, прикривање, измештање и на други начин чињење недоступним, као и спровођење других радњи у вези са наведеним подацима, без обзира да ли се врши аутоматски, полуаутоматски или на други начин.”

Искуства Партнера за демократске промене Србија, као и пракса Повењеника, указује на то да значење наведених израза многим обвезницима овог закона (руковаоцима) није у довољној мери јасно. Морамо констатовати да ове недоумице делимично проистичу и због различите терминологије која се користи у Уставу и у ЗЗПЛ. Наиме, како је већ напоменуто, Устав Републике Србије прописује да се *прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређује законом*. Како видимо, Устав је препознао четири радње у вези са подацима о личности. Међутим, ЗЗПЛ користи терминологију која не следи дух цитираног члана Устава. Законом се кровни израз „обрада” дефинише као свака радња предузета са подацима, при чему се међу радњама обраде наводе и оне радње које се наводе у Уставу. Читањем Устава, стиче се утисак да прикупљање, држање и коришћење нису обухваћени изразом обрада података (о личности), док се у ЗЗПЛ наводи да ове радње представљају радње обраде података.

У сваком случају, начин на који је израз обрада података дефинисан у ЗЗПЛ кореспондира са међународном праксом, а обвезници закона дужни су да упознају са својим обавезама, чему претходи исправно разумевање израза који се користе у закону. У истраживању о примени Закона о заштити података о личности које је током 2012. и 2013. године спровела организација Партнери за демократске промене Србија уз подршку УСАИД ЈРГА пројекта и Делегације Европске уније у Републици Србији,²³ примећено је да руковаоци често не разумеју значење израза обрада података. У оквиру истраживања, истраживачи су – свако у своје име – селектираним руковаоцима упутили Захтеве за остваривање права у погледу обраде података о личности.²⁴ Овим захтевом тражено је од обвезника закона да пружи информације о томе да ли обрађује податке о истраживачу; које радње обраде врши; које податке обрађује о њему; од кога су прикупљени подаци о њему, односно ко је извор података; у које сврхе обрађује податке о њему; по ком правном основу

²³ <http://www.partners-serbia.org/wp-content/uploads/2013/06/Zastita-privatnosti-u-Srbiji-za-sajt.pdf>

²⁴ Чл. 24-25 ЗЗПЛ.

обрађује податке о њему; у којим збиркама података се налазе подаци о њему; да ли се подаци о њему некеме уступају; ко су корисници података о њему; у ком временском периоду се подаци обрађују (што се односи, између осталог на рокове чувања).

Анализирајући добијене одговоре на Захтеве истраживача, аутори анализе су закључили да значајан број руковалаца из узорка није упознат са значењем одређених израза из Закона. Ово се нарочито односи на израз обрада (података о личности) који, како се показало, значајан број обвезника закона погрешно тумачи или не разуме. Они, вероватно интуитивно, сматрају да чување, обезбеђивање или похрањивање података, дакле радње које не подразумевају физичко руковање и измену података, не представљају радње обраде, што је погрешно. Зато је важно појаснити да се радњом обраде сматра и увид у податке. Сваки пут када здравствени радник оствари увид у садржај нечијег медицинског картона, он обрађује податке о личности особе на коју се картон односи, иако није интервенисао у садржај. Исто важи и за предузимање мера заштите података, прослеђивање података другим субјектима, итд.

Када им се упути захтев за остваривање права у погледу о обраде података о личности, због погрешног тумачења израза обвезници закона тврде да не обрађују податке о тражиоцу, па самим тим ни не пружају одговоре на питања о роковима чувања, радњама обраде, правном основу и сврси обраде, чиме њихов одговор нужно постаје непотпун и неистинит. Ово може бити релевантно за праксу Управног суда јер тражилац може изјавити жалбу Поверенику против одговора руковаоца, након чега Повереник поступа по жалби и доноси одлуку (решење) која може бити предмет управног спора.

Обрада података који се обрађују за породичне и друге личне потребе и који нису доступни трећим лицима,²⁵ не представља обраду података о личности и као таква не подлеже под одредбе ЗЗПЛ. На пример, одредбе закона не примењују се на податке које физичко лице има у адресару свог телефона, уколико се користе искључиво за личне потребе. Међутим, уколико се ти подаци уступе некеме у сврхе маркетинга, онда то повлачи и примену одредаба ЗЗПЛ.

Истим чланом дефинише се значење израза „**руковалац**” „**корисник**” и „**обрађивач**” података. Руковалац је субјект који обрађује податке; ко-

²⁵ ЗЗПЛ, члан 5, став 1, тачка 2.

рисник је субјект који је овлашћен да користи податке, док је обрађивач субјект коме руковалац на основу закона или уговора поверава одређене послове у вези са обрадом.

Однос руковаоца и обрађивача зависи од врсте и принципа сарадње односно посла који руковалац поверава обрађивачу,²⁶ Међутим, руковалац је одговоран у погледу одређивања сврхе обраде података, радњи које треба предузети како би се остварила сврха обраде, као и мера заштите података. Често су сврха и радње обраде утврђене законом те руковалац само примењује закон. Ипак, када обрађује податке на основу пристанка, руковалац мора да одреди сврху, начин обраде података и мере заштите података руководећи се домаћим и међународним прописима који уређују област обраде података. Уколико то не учини, руковалац ће бити сматран одговорним у погледу незаконите обраде података. Након што одреди сврху, начин остваривања сврхе и мере заштите података, руковалац може тако дефинисан посао поверити обрађивачу. Обрађивач може обављати само оне радње које су му поверене и не сме обрађивати податке изван поверене сврхе, нити обрађивати другачију врсту података.

На пример, субјект А може сачинити уговор о сарадњи са компанијама Б и Ц које се баве дистрибуцијом поште, у циљу дистрибуције материјала одређеној групи својих корисника. Уговором је дефинисано да субјект А одређује коме ће пошта бити дистрибуирана, којом динамиком, као и други детаљи везани за обављање повереног посла. На овај начин улога компанија Б и Ц је јасно одређена. Обрада података коју спроводе компаније Б и Ц искључиво се односи на послове поверене од стране субјекта А. Све радње обраде података заснивају се на правном основу који је обезбедила и за који је одговоран субјект А. Компаније Б и Ц нису овлашћене да прикупљају податке од клијената, нити да их користе у друге сврхе, односно, користе податке које им је са јасним инструкцијама субјект А наменски поверила на коришћење. У том случају, субјект А је руковалац, а компаније Б и Ц обрађивачи.

²⁶ Више информација о односу два руковаоца, руковаоца и обрађивача, као и свим другим питањима од значаја за јасније сагледавање разлике између израза руковалац (controller) и обрађивач (processor) на: Article 29 Data Protection Working Party: *Opinion 1/2010 on the concepts of "controller" and "processor"*: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp169_en.pdf. За потребе представљања разлике између ових израза коришћен је део материјала из наведеног документа.

Међутим, уколико компанија Б искористи уступљене податке у друге сврхе, мења се улога компаније Б. Њена улога више није искључиво да обавља поверене послове дефинисане условима сарадње са субјектом А, већ та улога постаје другачија, што подразумева промену статуса компаније Б из статуса обрађивача у статус руковоаца. У том смислу компанија Б би била дужна да осигура постојање правног основа за измењену сврху обраде података, те ће у својству руковоаца бити сматрана одговорном уколико то не учини.

Израз руковалац у смислу овог закона уобичајено се односи на правно лице, а не на физичко лице које је ангажовано од стране правног лица као одговорна особа за обраду података. Одговорност је правног лица да податке обрађује на законит начин и у својству руковоаца ће сносити одговорност за евентуалне пропусте приликом обраде података, осим у случајевима када је експлицитно предвиђена одговорност физичког лица.

Збирка података је „скуп података који се аутоматизовано или неаутоматизовано воде и доступни су по личном, предметном или другом основу, независно од начина на који су похрањени и места где се чувају.”²⁷ Овде је важно појаснити да се лични подаци о истом лицу могу налазити у више збирки података код истог руковоаца. Такође, могуће је да се исти податак о личности истог лица може налазити у више збирки података код истог руковоаца уколико је упарен са различитим подацима. На пример, руковалац може образовати збирку података о платама запослених и збирку података о исплатама накнада за службена путовања. Иако је извесно да се у обема збиркама налазе подаци о истом лицу, те збирке не садрже исте податке о том лицу нити су успостављене (формиране) у исту сврху, а могуће је да, у зависности од врсте података који се налазе у свакој збирци, руковалац мора предузети другачије мере заштите (на пример, у случају да једна збирка садржи нарочито осетљиве податке о личности).

Конечно, Закон прописује да се збирке података уписују у **Централни регистар** на сајту Повереника. Регистар је „евиденција коју чини регистар збирки података и каталог збирки података коју води Повереник.” О значају регистра биће више речи у наставку текста.

²⁷ Члан 3. став 1. тачка б) ЗЗПЛ.

УСЛОВИ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Обрада података о личности може се спроводити само уколико постоји правни основ за обраду. Уставом Републике Србије у члану 42. прописано је да се обрада података о личности уређује законом. У том смислу, раније поменутом одлуком Уставног суда од 18.07.2012. године²⁸ још једном је потврђено правило да правни основ за обраду података не сме бити установљем актом ниже правне снаге од закона. Други правни основ обраде је пристанак лица.

ЗАКОН КАО ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Када се обрада података о личности спроводи на основу закона, тај закон би требало да садржи одредбе о врсти података који се прикупљају и каснијој обради података. На пример, Закон о личној карти²⁹ садржи прецизно одређење обима (врсте) података који се прикупљају. Чланом 13. овог закона прописано је да подносилац захтева у захтеву за издавање личне карте наведе следеће податке: *јединствени матични број грађана; презиме и име; пол; датум рођења; место, општина и држава рођења; држављанство; јединствени матични број за родитеље; пребивалиште на територији Републике Србије (место, општина и адреса стана) у време подношења захтева; страна држава у којој живи, за лица без пребивалишта на територији Републике Србије; датум подношења захтева.* Истим законом у члановима 25–28. прописује се успостављање евиденције о личним картама, уређује надлежност за вођење евиденције, садржај евиденције, заштита и коришћење података.

Видимо да је овим законом детаљно и прецизно дефинисан обим и врста података који се могу прикупити. За ту врсту података постоји правни основ обраде података. Међутим, важно је напоменути да, хи-

²⁸ <http://www.uzzpro.gov.rs/doc/biblioteka/BiltenBr7-2012.pdf>

²⁹ („Сл. гласник РС”, бр. 62/2006 и 36/2011)

потетички, уколико би руковалац одлучио да прикупи додатне податке, он за такву радњу не би имао упориште у овом закону и морао би да прибави пристанак лица за прикупљање додатних података. Ништа мање важно, правни основ за прикупљање података везује се за издавање личне карте лицу. У том смислу, подаци прикупљени на основу овог закона не смеју се користити у друге сврхе, односно за коришћење података изван сврхе руковалац би претходно морао прибавити сагласност лица.

Међутим, није сваки закон који је установио правни основ за обраду података овако прецизно навео податке који се обрађују као и начин вођења евиденција. На пример, већ поменути Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама у члану 13. прописује:

Организатор [спортске приредбе] је дужан да у сарадњи са спортским клубовима који учествују на спортској приредби и клубовима њихових навијача обезбеди вођење евиденције о идентитету лица којима се улазнице продају, односно уступају преко клубова навијача, као и да те евиденције достави Министарству [надлежном за унутрашње послове].

Овим законом није дефинисано који подаци се имају прикупити, односно који ће се подаци налазити у евиденцији. Казненим одредбама предвиђена је новчана казна за прекршај ако организатор спортског догађаја не обезбеди вођење прописаних евиденција о продаји улазница за спортске приредбе повећаног ризика и не достави их Министарству.

У оваквим околностима, када закон не утврђује који се подаци имају прикупити, приликом прикупљања података потребно је имати у виду две веома важне одредбе члана 8. ЗЗПЛ. Овај члан, између осталог, прописује да је обрада података недозвољена ако:

6) је податак који се обрађује непотребан или неподесан за остварење сврхе обраде;

7) су број или врста података који се обрађују несразмерни сврси обраде;

Ово начело ЗЗПЛ назива се начелом сразмерности, о чему ће бити речи након што представимо услове за обраду података уз пристанак лица.

ПРИСТАНАК ЛИЦА КАО ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Раније је наведено да у Србији недостају бројни секторски закони који уређују област обраде података. На пример, у недостатку закона који регулише област обраде података о личности путем опреме за видео надзор, једини правни основ за обраду података може бити пристанак лица. Такође, постоје бројне интеракције међу људима које се утврђују уговором, споразумом и сл. И у таквим околностима правни основ за обраду података може се установити добијањем пристанка лица на које се подаци односе.

Да би пристанак био валидан, неопходно је да је лице на које се подаци односе прописно обавештено.³⁰ Потребно је да руковалац информисе лице о свом идентитету, уз навођење основних података о себи, сврси прикупљања и даље употребе података, добровољности давања пристанка, праву да опозове пристанак и могућим последицама опозива, као и „другим околностима чије би несаопштавање лицу на које се односе подаци... било супротно савесном поступању.” Све ово прописано је у члану 15. ЗЗПЛ. Такође је неопходно да пристанак буде дат пре почетка обраде, као и да је пристанак слободно дат, а не под претњом или присилом, нити као последица преваре или довођења у заблуду. Коначно, пристанак мора да се односи на конкретну радњу обраде, што значи да евентуални пристанак на „све будуће радње обраде” не би био пуноважан.

У вези са овим, интересантан је пример одлуке Прекршајног суда у Београду наведен ниже у тексту у делу о судској пракси у Србији, поводом изношења података изван земље, за које није добијен пристанак лица на која се подаци односе.

Осим прикупљања података о лицу директно од самог лица, Закон о заштити података о личности предвиђа могућност прикупљања података од других лица. Прикупљање података на овај начин подлеже истим правилима као и код „директног” прикупљања; они се могу прикупити само уколико је то прописано законом или ако за то постоји сагласност лица на које се односе подаци. ЗЗПЛ прописује да, када руковалац прикупља податке од „других лица”, лице на које се подаци односе мора бити упознато са општим условима за обраду података (који су раније наведени), и то „без одлагања или најкасније при првој обради, осим када такво упознавање, с обзиром на околности случаја, није могуће,

³⁰ ЗЗПЛ члан 10. став 1. у вези са чланом 15.

односно захтева прекомерни утрошак времена и средстава или је очигледно непотребно, а нарочито ако је лице на које се односе подаци већ упознато са тиме, односно ако лице на које се подаци односе није доступно или ако је прикупљање и даља обрада података од другог лица прописана законом.”³¹

У вези са прикупљањем података о другим лицима, познат је и случај кандидаткиње за упис у Криминалистичко-полицијску академију која је дисквалификована због тога што је члан њене породице био осуђиван.³² Овај случај је значајан јер указује на то да се обрада података о личности (у овом случају – обрада у оквиру безбедносних провера) не сме односити на трећа лица већ само на лице од којег је добијен пристанак за обраду, односно да се претходно мора обезбедити информисани пристанак лица на које се односи прикупљање података.

Као и код обраде података на основу закона и код обраде на основу пристанка лица, руковалац се мора придржавати основних начела заштите података. У наставку ћемо представити та начела, од којих ћемо највећу пажњу посветити начелу сразмерности и начелу сврсисходности. Важно је напоменути да се сва наведена начела без разлике примењују приликом поступања свих руковалаца, независно од тога да ли су у питању органи јавне власти или руковаоци из приватног сектора. Устав РС и ЗЗПЛ не праве овакву разлику у погледу обавеза руковалаца.

ОБРАДА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ - НАЧЕЛО СВРСИСХОДНОСТИ

Без обзира на то да ли је у питању обрада са пристанком или обрада на основу закона, пре прикупљања података од лица, руковалац треба да одреди сврху прикупљања података. Када формулише сврху прикупљања и даље обраде података, потребно је да лице информисе о сврси обраде.

У члану 8. ЗЗПЛ наводи се да обрада података о личности није дозвољена ако:

³¹ ЗЗПЛ члан 15. став 3.

³² <http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Terenske-provere-reликт-stare-bezbednosne-kulture.lt.html>,

<http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Upozorenje-Sabica-KPA-zbog-bezbednosnih-provera.lt.html>,

<http://www.politika.rs/rubrike/Drustvo/Ombudsman-upozorio-MUP-zbog-bezbednosnih-provera.lt.html>

- се врши у сврху различиту од оне за коју је одређена, без обзира да ли се врши на основу пристанка лица или законског овлашћења за обраду без пристанка, осим ако се врши у сврху прикупљања средстава за хуманитарне потребе из члана 12. тачка 2а) и члана 12а. овог закона;
- сврха обраде није јасно одређена, ако је измењена, недозвољена или већ остварена;
- је лице на које се подаци односе одређено или одредиво и након што се оствари сврха обраде.

То значи да је податке прикупљене у одређену сврху дозвољено користити само у ту сврху. За свако даље поступање са тим подацима мора се прибавити пристанак лица или установити постојање правног основа за обраду података заснованог на (неком) закону. Такође, није допуштено изменити сврху обраде у току обраде без претходно прибављеног пристанка лица на које се подаци односе. Ништа мање важно, по испуњавању сврхе прикупљања података не постоји даља потреба обраде података, осим у случајевима када је задржавање података неопходно имајући у виду друге законе или услове под којима је дат пристанак.

У случају коришћења података у друге сврхе, различите од сврхе због којих су прикупљени, и без прибављеног пристанка за нову радњу обраде података, може се чак и кривично одговарати, у смислу члана 146. Кривичног законика.³³ Овим чланом прописано је:

Ко податке о личности који се прикупљају, обрађују и користе на основу закона неовлашћено прибави, саопшти другом или употреби у сврху за коју нису намењени, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Ако дело из става 1. овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

³³ „Сл. гласник РС”, бр 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013.

ОБРАДА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ - НАЧЕЛО СРАЗМЕРНОСТИ

Након што руковалац дефинише сврху обраде података, следеће што треба да учини је да дефинише обим и врсту података које је потребно прикупити да би сврха прикупљања података била испуњена (остварена). Ово начело дефинисано у члану 8. ЗЗПЛ назива се начелом сразмерности. Већ је наведено да овај члан прописује да је обрада података о личности недозвољена ако:

- је податак који се обрађује непотребан или неподесан за остварење сврхе обраде;
- ако су број и врста података који се обрађују несразмерни сврси обраде.

Ово начело се примењује без обзира на правни основ установљен за конкретну радњу обраде података о личности. У свом Коментару српског Закона о заштити података о личности, Повереница за информације Републике Словеније каже да:

„обим података који се обрађују не сме бити прекомеран, могу се сакупљати и обрађивати само они подаци који су у циљу постизања сврхе нужно неопходни. Руковаоци тако могу обрађивати само оне податке који су потребни за доношење неке одлуке, извршење одређеног уговора или посла, за организовање наградне игре и слично. Уколико обим и врста података о личности нису законом предвиђени, руковаоци морају, у зависности од ситуације одлучивати која обрада не представља прекомерну, односно несразмерну обраду података о личности.”³⁴

У складу са овим принципом, руковаоци података треба да одреде „који минимум информација (у квалитативном и квантитативном смислу) је потребан за правилно остваривање сврхе.”³⁵ Уколико се у овој фази, дакле пре него што се приступило радњама обраде података, обим и врста података који се прикупљају правилно дефинишу, значајно се смањују могућности да у каснијим фазама обраде података дође до прекомерне обраде података, а тиме и стварања услова да обрада података буде недозвољена у смислу члана 8. ЗЗПЛ. Међутим, у случају да се обим података погрешно одреди, односно уколико се прикупе подаци о личности који нису релевантни, односно који превазилазе сврху обраде, може се замислити ситуација у којој лице подноси жалбу По-

³⁴ Наташа Пирц Мусар, *Водич кроз Закон о заштити података о личности*, стр:23-24.

³⁵ Клемен Милич, Маја Лубарда, *Заштита података – Приручник за руковаоце*, стр: 22.

веренику, односно покреће управни или судски поступак ради утврђивања евентуалне одговорности руковоаца.

У пракси Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности овом начелу се придаје нарочита пажња. Повереник је у више наврата спроводио надзор код руковалаца након пријаве у којима је указано на прекомерност у обради података о запосленим лицима. Познати су случајеви коришћења опреме за видео надзор запослених у једној установи културе у Пироту,³⁶ као и случај узимања биометријских података од запослених у једном здравственом центру у Крагујевцу. Оба случаја карактерише несразмерна обрада података. У случају употребе опреме за видео надзор у установи културе опрема је била постављена без правног основа; нити један закон не прописује овакву обраду личних података, нити је руковалац прибавио сагласност од запослених да буду подвргнути видео надзору. Поред тога, руководство установе је овакву обраду података о личности оправдало сврхом контроле присуства и учинка запослених на радном месту. С тим у вези, чак и да је послодавац претходно прибавио пристанак запослених, оваква обрада података била би недозвољена јер би била у супротности са чланом 8. став 1. тачке 6) и 7) који се односе на начело сразмерности. Сврха која се желела постићи могла је бити остварена на начин који је мање инвазиван у погледу нарушавања приватности лица. Исто се односи и на случај обраде биометријских података у здравственој установи. Руководство те установе образложило је да је обавеза евидентирања и провере отиска прста запослених установљена у сврху контроле коришћења радног времена. Међутим, ова сврха се може остварити на другачији начин, обрадом мање количине података, односно обрадом која би била доведена у сразмеру са жељеном сврхом.

³⁶ <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/284090/Direktor-muzeja-kupio-kamere-da-nadgledane-podobne-radnice>

ОБРАДА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ – НАЧЕЛО НЕДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАЧЕЛО ТАЧНОСТИ И АЖУРНОСТИ

Заштита података о личности овим законом јамчи се сваком физичком лицу „без обзира на држављанство и пребивалиште, расу, године живота, пол, језик, вероисповест, политичко и друго уверење, националну припадност, социјално порекло и статус, имовинско стање, рођење, образовање, друштвени положај или друга лична својства.” (члан 1. став 2.)

Такође, овај закон прописује да је обрада података о личности недозвољена ако „је податак неистинит и непотпун, односно када није заснован на веродостојном извору или је застарео.” Имајући у виду да се у животима лица могу догодити различите промене – промена брачног статуса, чланства у организацији, здравственог стања, имена или презимена или пола, итд. – закон не дозвољава обраду застарелих података. Међутим, овде се поставља питање каква је одговорност руковооца за евентуално пропуштање да ажурира податке о одређеном лицу, уколико само то лице није доставило измењене податке о себи релевантне за остваривање сврхе која се намерава постићи обрадом те врсте података. У сваком случају, овај закон пружа лицима низ права, између осталог и право на ажурирање података. У наставку ћемо представити ово и друга права по ЗЗПЛ.

ПРАВА ЛИЦА У ВЕЗИ СА ОБРАДОМ ПОДАТАКА

Раније је наведено да према Уставу Републике Србије *свако има право да буде обавештен о прикупљеним подацима о својој личности, у складу са законом и право на судску заштиту због њихове злоупотребе (члан 42. Устава РС).*

ЗЗПЛ као кровни закон који уређује област обраде података о личности одређује скуп права појединца у погледу остварења заштите података о личности. Та права обухватају:³⁷

- **Право на давање/недавање пристанка за обраду** – свако физичко лице има право да руковоаоцу да или одбија да да пристанак за обраду података о себи, ако руковалац не врши обраду на основу законског овлашћења (чланови 10–12. и 15–18);
- **Право на обавештење о обради** – лице има право да захтева да га руковалац потпуно и истинито обавести о томе да ли обрађује податке о њему, које и у коју сврху и по ком правном основу и од кога их прикупља; у којим збиркама података се налазе подаци о њему, ко су корисници и којих података и у које сврхе и по ком правном основу; коме и који подаци се преносе, у коју сврху и по ком правном основу, као и свим осталим питањима из члана 19. Закона;
- **Право на увид** – лице има право да захтева да му се ставе на увид подаци који се на њега односе. Право на увид обухвата право на преглед, читање и слушање података, као и прављење бележака (члан 20.);
- **Право на копију** – лице има право да од руковоаоца захтева копију података који се на њега односе, при чему је дужан да сноси само нужне трошкове израде и предаје копије (члан 21.);
- **Права поводом извршеног увида** – лице има и право да од руковоаоца захтева исправку, допуну, ажурирање или брисање

³⁷ Види: <http://poverenik.rs/sr/s-prava.html>

података, као и прекид и привремену обуставу обраде, ако су испуњени услови предвиђени чланом 22. Закона.

Права из чланова 19–22. ЗЗПЛ остварују се упућивањем одговарајућег захтева руковоацу. Чланом 24. ЗЗПЛ дефинисано је да Захтев за остваривање права у вези са обрадом података о личности мора да садржи: *податке о идентитету подносиоца (име и презиме, име једног родитеља, датум и место рођења, јединствени матични број грађана), адресу пребивалишта, односно боравишта, као и друге податке неопходне за контакт.* Такође, потребно је да лице (подносилац) наведе што прецизнији опис у вези са обрадом података, пре свега да појасни контекст који је претходио прикупљању података од стране руковоаца, како би руковалац могао да одговори на захтев у случају да се подаци налазе у неаутоматизованим збиркама података о личности. Захтев се може доставити поштом, електронском поштом или предати на писарници руковоаца. Чланом 25. ЗЗПЛ предвиђа се да руковалац, након што је примио Захтев, мора издати обавештење о обради *без одлагања, а најкасније у року од 15 дана од дана подношења.* Истим чланом Закона предвиђа се да, ако руковалац одбије захтев, *о томе доноси решење са поуком о правном средству.* Уколико руковалац не обрађује никакве податке о подносиоцу, о томе ће обавестити подносиоца, а чланом 32. ЗЗПЛ предвиђено је да у том случају прослеђује захтев Поверенику, *осим ако се подносилац захтева томе противи.* После тога Повереник проверава да ли руковалац обрађује тражени податак.

Рокови за поступање по другим захтевима су нешто дужи – уколико лице захтева да оствари увид у документацију која садржи податке о њему, или уколико захтева да му се изда копија документације, рок за поступање руковоаца по захтеву је 30 дана од дана пријема захтева.

Истраживање Партнера за демократске промене Србија, које је раније поменуто, показало је да значајан број селектираних руковаца није показао задовољавајући ниво познавања сопствених обавеза у погледу поступања по примљеним захтевима за остваривање права. Истраживачи су закључили да, за разлику од Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је на снази од 2004. године и који је у распрострањеној употреби, Закон о заштити података о личности и даље није довољно познат како грађанима тако ни руковоацима, па руковоаци и даље нису развили адекватне процедуре поступања по примљеним захтевима. Из начина на који су руковоаци поступали приликом разматрања примљених захтева, стекао се утисак да се

одређени број руковалаца до тада није суочавао са таквим захтевима. Један руковалац је вратио захтев тражиоцу уз напомену да приликом достављања захтева није наведена особа којој је исти упућен. Значајан број руковалаца одговорио је на захтев тако што је навео законе који уређују област обраде личних података на које податке се односе питања из захтева. Уместо тога, потпун и истинит одговор треба да садржи конкретне одговоре на питања из захтева, односно потребно је навести које податке руковалац поседује, које радње обраде предузима, који су рокови чувања итд.

НАДЛЕЖНОСТИ И ПОСТУПАЊЕ ПОВЕРЕНИКА

Надлежности Повереника дефинисане су чланом 44. ЗЗПЛ. У наставку ћемо детаљније представити неке надлежности Повереника које могу бити релевантне за праксу Управног суда.

ПОСТУПАЊЕ ПОВЕРЕНИКА ПО ЖАЛБИ

Чланом 38. ЗЗПЛ прописано је да подносилац захтева за остваривање права у вези са обрадом личних података може изјавити жалбу Поверенику. Жалба се може изјавити из Законом прописаних разлога, у року од 15 дана од дана достављања одлуке којом је захтев одбијен или одбачен, или по истеку прописаног рока за одлучивање и поступање у вези са захтевом. Чланом 39. ЗЗПЛ детаљније је дефинисано поступање Повереника по жалби. Између осталог, овим чланом се прописује да „Повереник доноси одлуку по жалби најкасније у року од 30 дана од дана подношења жалбе.”

У оквиру наведеног истраживања Партнера за демократске промене Србија, након пријема непотпуних или неистиних одговора, истраживачи су изјављивали жалбе Поверенику, које је Повереник усвајао, наложивши руковооцима да доставе потпун и истинит одговор.

Када лице упути захтев захтевајући издавање копије документације која садржи податке о њему, важно је нагласити да ЗЗПЛ прописује да „нужне трошкове израде и предаје копије податка сноси подносилац” (члан 28.). Израз нужни трошкови свакако не би требало тумачити на начин који би подносиоца захтева спутао у остваривању права из овог закона. Условљавање издавања копије плаћањем суме која по мишљењу тражиоца представља накнаду за остваривање права може представљати повод за изјављивање жалбе Поверенику.

Против одлуке Повереника, односно решења донетог у поступању по жалби, може се прокренути управни спор.³⁸ Управни спор се такође

³⁸ ЗЗПЛ, члан 42.

може покренути и водити и против налога које Повереник доноси у спровођењу надзора, као и против аката Повереника која су коначна. Тужбу у управном спору може поднети свако физичко, правно или друго лице које сматра да му је управним актом повређено неко право или на закону засновани интерес.³⁹ У смислу активне легитимације свакако је интересантан случај тужбе Вишег суда у Београду против решења Повереника, које је детаљније приказано даље у тексту у поглављу о судској пракси.

НАДЗОР

Члановима 54–56. Закона о заштити података о личности дефинишу се надлежности Повереника у погледу вршења надзора над спровођењем и извршавањем ЗЗПЛ. Повереник је овлашћен да спроводи надзор и то чини преко овлашћених лица (инспектора).

Повереник током надзора може приступити подацима о личности, збиркама података о личности, интерним актима руковалаца који уређују област обраде података о личности, на основу чега ће утврдити да ли је дошло до повреде одредаба ЗЗПЛ у погледу недозвољене обраде података.

Уколико то утврди, Повереник (инспектори Повереника) може упозорити руковаоца на неправилности приликом обраде. Када се ради о одлукама Повереника на основу налаза инспектора, он може донети решење којим се руковаоцу наређује да отклони неправилности у одређеном року, затим решење којим се привремено забрањује обрада података, или решење којим се наређује руковаоцу да обрише податке.⁴⁰

Против наведених аката која Повереник доноси у оквиру вршења надзора, жалба није дозвољена, али се може покренути управни спор.⁴¹

Такође, Повереник може поднети захтев за покретање прекршајног поступка, имајући у виду налазе из надзора и казнене одредбе ЗЗПЛ. С тим у вези треба истаћи да начин како је ова одредба формулисана у закону указује да Повереник *мора* поднети прекршајну пријаву у случају да је повређена нека од одредаба ЗЗПЛ.⁴² Интересантно је приметити

³⁹ Закон о управним споровима, члан 11. став 1. („Сл. гласник РС”, бр. 11/2009).

⁴⁰ ЗЗПЛ, члан 56. став 2.

⁴¹ ЗЗПЛ, члан 56. став 3.

⁴² ЗЗПЛ, члан 56. став 5: *Повереник је дужан да поднесе прекршајну пријаву због повреде одредаба овог закона.*

да је у досадашњој пракси један од управних спорова против одлуке Повереника покренуо Виши суд у Београду. За више детаља погледати поглавље о судској пракси даље у тексту.

Повереник свакако може поднети и кривичну пријаву уколико сматра да је дошло до кршења неке одредбе Кривичног законика која се односи на област заштите података о личности.

Међу случајевима који су се издвојили у пракси Повереника, налази се случај наводно незаконитог уписа лица у бирачки списак једне националне мањине. Лице се обратило Поверенику тврдећи да никада није упутио захтев за упис у бирачки списак дотичне мањине, те да су његови подаци злоупотребљени, односно фалсификовани. Након спроведеног надзора у Градској општини Нови Београд, Повереник је донео решење о привременој забрани обраде личних података, као и да се након окончања кривичног поступка обришу сви подаци прикупљени на незаконит начин.

ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР НА САЈТУ ПОВЕРЕНИКА

Централни регистар је регистар збирки података о личности који успоставља и води Повереник са циљем да се грађанима пружи информације о обради података о њима. Претрагом Регистра, који се налази на интернет страници Повереника,⁴³ грађани могу да сазнају које податке, на који начин и у коју сврху руковалац обрађује.

Обавезе руковалаца података о личности у вези са Централним регистром дефинисане су члановима 48–52. Закона о заштити података о личности. Укратко, руковалац је дужан да образује и води евиденцију обраде података, да достави Поверенику евиденцију о збирци података, односно да достављањем обавештења Поверенику најави успостављање нове збирке података. Чланом 57. ЗЗПЛ предвиђене су казне у случају поступања противно Закону.

Пријава збирки података представља базичну обавезу сваког руковооца и уједно може бити показатељ нивоа свести руковооца о сопственим обавезама у области заштите података о личности својих корисника, клијената или запослених особа. Поред тога, сам поступак пријаве збирки података у Централни регистар представља ефикасан начин да се овлашћена лица за обраду података о личности код руковооца боље упознају са одредбама Закона о заштити података о личности и

⁴³ <http://poverenik.rs/registar/>

може мотивисати руковоаца да унапреди интерне процедуре обраде података о својим корисницима, клијентима, члановима и запосленим лицима. Приликом уписа у Централни регистар руковалац често први пут себи поставља питања: које податке о личности обрађујем, којим радњама обраде приступам, имам ли правни основ за обраду података, да ли сам дефинисао рок за чување и употребу података, да ли сам предузео адекватне мере заштите података и др.

Закон о заштити података личности, у члану 48. став 2. прописује да „Руковалац није дужан да образује и води евиденцију обраде [...] података који се обрађују ради вођења регистара чије је вођење законом прописано” (На пример: матичне књиге, подаци Агенције за привредне регистре, евиденције у области здравствене заштите, бирачки списак, итд). Ово значи да руковоаци нису дужни да ове евиденције пријаве у Централни регистар.

Иако је пријава постојећих збирки Поверенику законска обавеза, број руковалаца који је то учинио веома је мали. Од процењених 300.000–350.000 руковалаца, закључно са 20. мартом 2014. године ову обавезу испунило је свега 1.194 руковалаца⁴⁴, који су укупно уписали 6.459 збирки података у Централни регистар.

Непоштовање одредаба Закона везаних за Централни регистар повлачи прекршајну одговорност прописану чланом 57. став 1. тачке 13) и 14).

ИЗНОШЕЊЕ ПОДАТАКА ИЗ ЗЕМЉЕ

Изношење података о личности из Србије уређено је у члану 53. ЗЗПЛ.

Подаци се могу износити из Републике Србије у државу чланицу Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података Савета Европе.

Подаци се могу износити из Републике Србије у државу која није чланица конвенције из става 1. овог члана, односно међународну организацију, ако је у тој држави, односно међународној организацији, прописом, односно уговором о преносу података, обезбеђен степен заштите података у складу са конвенцијом.

Приликом изношења података из става 2. овог члана, Повереник утврђује да ли су испуњени услови и спроведене мере заштите

⁴⁴ Податак доступан на сајту Повереника <http://www.poverenik.rs/sr/o-nama/mesecni-statisticki-izvestaji/1755-zbirni-mesecni-statisticki-podaci.html> на дан 28.2.2014.

података приликом њиховог изношења из Републике Србије и даје дозволу за изношење.

Процедура изношења података о личности из земље спроводи се на два могућа начина, у зависности од тога да ли се подаци износе у државу чланицу Конвенције. Уколико дотична држава јесте потписница Конвенције, руковалац може податке изнети у ту земљу придржавајући се општих начела обраде података која су раније представљена (правни основ обраде, начела итд.) Међутим, уколико се подаци износе у земљу која није потписница Конвенције, руковалац је дужан да се обрати Поверенику захтевом за издавање дозволе за изношење података.

У том случају Повереник проверава да ли је степен заштите података у земљи у коју руковалац намерава да изнесе податке у складу са стандардима заштите података утврђеним поменутом Конвенцијом. Поред тога, Повереник ће утврдити да ли су предузете адекватне мере заштите приликом овакве врсте обраде података.

У том смислу, евентуално решење Повереника које би садржало негативан одговор на захтев руковаоца да изнесе податке из земље, могло би да представља повод за покретање управног спора против решења Повереника.

С тим у вези интересантан је пример одлуке прекршајног суда поводом изношења података из Републике Србије који је детаљније описан даље у тексту у поглављу о судској пракси.

Непоштовање одредаба Закона везаних за изношење података из Републике Србије повлачи прекршајну одговорност у складу са чланом 57. став 1. тачка 15. ЗЗПЛ.

ЗАШТИТА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ И МЕДИЈИ

У члану 29. ЗЗПЛ прописује се примена ЗЗПЛ када податке обрађују јавна гласила.

За обраду од стране новинара и других медијских посленика која искључиво служи публицистичкој делатности јавног гласила, изузимајући обраду која служи оглашавању, важе одредбе чл. 3, 5. и 8. тач. 1) до 5) и чл. 46. и 47. овог закона.

За потребе обраде из става 1. овог члана могу се користити и подаци који се односе на припадност политичкој странци лица, ако су важни с обзиром на јавну функцију коју лице врши.

Видимо да су при обављању публицистичке делатности медији обавезни да се придржавају општих начела обраде података и предузимају мере заштите (обезбеде податке). Међутим, одредбе ЗЗПЛ које уређују надлежности Повереника (чланови 54. – 57.) не примењују се на медије. Односно, Повереник није надлежан да спроводи надзор над радом јавних гласила, у делу који се односи на њихов публицистички рад.

У том смислу, Повереник је до сада добијао притужбе поводом текстова које су објавила јавна гласила.⁴⁵ У случају притужбе YUCOM-а против дневног листа Press, Повереник је подносиоца притужбе информисао да није надлежан да преузме било какве мере против јавног гласила, односно да није надлежан да отвори поступак надзора над јавним гласилом у вези са објављивањем спорног чланка, позивајући се на одредбе члана 29.

Важно је разјаснити да Повереник може спровести надзор и применити своје надлежности када се поступање јавног гласила не односи на његову издавачку делатност. Јавно гласило је дужно да се стара о законитој обради података својих сарадника и запослених. У том домену рада јавног гласила Повереник може користити механизме за надзор

⁴⁵ Мишљење Повереника број: 164-00-00234/2011-07 поводом притужбе YUCOM-а поводом чланка објављеном у листу Press од 16.5.2011.

над спровођењем заштите података, на исти начин како то чини код сваког другог руковоаца. Недовољно познавање ове разлике такође може представљати повод за покретање управног спора.

МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПОДАТАКА

Закон о заштити података о личности, у члану 47. наводи:

Подаци морају бити одговарајуће заштићени од злоупотреба, уништења, губитка, неовлашћених промена или приступа.

Руковалац и обрађивач дужни су да предузму техничке, кадровске и организационе мере заштите података, у складу са утврђеним стандардима и поступцима, а које су потребне да би се подаци заштитили од губитка, уништења, недопуштеног приступа, промене, објављивања и сваке друге злоупотребе, као и да утврде обавезу лица која су запослена на обради, да чувају тајност података.

Казненим одредбама ЗЗПЛ (члан 57.) прописане су казне за руковооце, кориснике и обрађиваче који поступе супротно обавези предузимања мера из члана 47. став 2. овог закона.

Обавеза сваког руковооца је да податке о личности које поседује заштити од злоупотребе, уништења, губитка, неовлашћених промена или приступа. Позивајући се на утврђене стандарде и поступке, законодавац је руковооце обавезао да се упознају са међународним и домаћим правним оквиром заштите података о личности, па је у том смислу уредио да сваки руковалац мора предузети техничке, кадровске и организационе мере у циљу заштите података од претходно наведених радњи. Конкретно, ове мере се пре свега односе на релевантне, важеће ИСО стандарде (ИСО 27001).

Обавезе заштите података о личности односе се на заштиту података од уништења (пожара, поплаве, итд.). Када руковалац прописује одговарајуће мере заштите, он обично прописује мере које се не односе само на податке о личности, већ и на сву документацију релевантну за пословање институције. Међутим, дужност да се подаци о личности заштите од недопуштеног приступа, промене, објављивања и сваке друге злоупотребе захтева улагање додатних напора не само у домену сигурности документације шире гледано, већ и у погледу заштите приватности грађана (корисника, запослених). Подаци о личности се ефикасно могу

заштити установљавањем јасних интерних процедура за обраду личних података. Закон о заштити података о личности не прописује обавезу руковоаца да интерним актима ближе обради начин обраде личних података клијената и запослених. Ипак, овакви интерни акти су свакако пожељни, како би руковалац начинио први корак ка испуњењу својих обавеза дефинисаних чланом 47. Закона.

Законодавац такође дефинише да сваки руковалац мора да утврди обавезу лица која су запослена на обради да чувају тајност података. Ово се односи на сваку особу која током обављања свог посла долази у било какав контакт са личним подацима грађана.

Овде је важно напоменути да је чланом 16. ЗЗПЛ установљена обавеза Владе Републике Србије да уреди „начин архивирања и мере заштите [нарочито осетљивих] података“. У складу са Законом, Влада Републике Србије усвојила је и Уредбу о обрасцу за вођење евиденције и начину вођења евиденције о обради података о личности („Сл. гласник РС“ бр. 50/2009 од 10.07.2009. године). Али, Влада још увек није усвојила подзаконски акт којим би се уредио начин архивирања и мере заштите нарочито осетљивих података грађана, тј. података који се односе на националну припадност, расу, пол, језик, вероисповест, припадност политичкој странци, синдикално чланство, здравствено стање, примање социјалне помоћи, жртву насиља, осуду за кривично дело и сексуални живот.⁴⁶ Рок за усвајање овог акта истекао је још у априлу 2009. године.

Повереник је у својој пракси у више наврата предузео мере против руковалаца због тога што нису предузели адекватне мере заштите података. Познат је случај скандала код дворане „Арена“, када је видео запис двоје људи снимљен опремом у поседу МУП-а био постављен на интернет. Повереник је током надзора установио 14 пропуста у погледу предузимања мера заштите, због чега је руковоаца упозорио и обавезао га да отклони неправилности у року од 15 дана.

⁴⁶ Члан 16. ЗЗПЛ.

ОДНОС ПРАВА НА ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА И ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ У ПРАВНОМ СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Раније је наведено да се права из Закона о заштити података о личности остварују у лично име. Другим речима, лице може од руковоаца захтевати информације о обради података који се на то лице односе. Односно, овај Закон се не може користити у циљу прибављања информација о другим лицима.

Уколико лице жели да прибави информације о другим лицима или да прибави документацију која у једном делу садржи личне податке других лица, те ако је та документација у поседу органа јавне власти, то лице може користити права из Закона о слободном приступу информација од јавног значаја (ЗСПИОЈЗ).⁴⁷

Чланом 5. овог Закона прописано је да „свако има право да му се информација од јавног значаја учини доступном тако што ће му се омогућити увид у документ који садржи информацију од јавног значаја, право на копију тог документа, као и право да му се, на захтев, копија документа упути поштом, факсом, електронском поштом или на други начин.”

Чланом 8. прописује се да се „права из овог закона могу изузетно подврћи ограничењима прописаним овим законом, ако је то неопходно у демократском друштву ради заштите од озбиљне повреде претежнијег интереса заснованог на уставу или закону.”

За потребе ове публикације нарочито су важни чланови овог закона који се односе на случајеве када је право на приступ информацијама од јавног значаја потребно одмеравати у односу на друга права.

Чланом 9. прописује се да „орган власти неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја, ако

⁴⁷ („Сл. гласник РС”, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010)

би тиме угрозио живот, здравље, сигурност или које друго важно добро неког лица.”

Чланом 14. уређује се област приватности и других права личности, тако што се прописује да „орган власти неће тражиоцу омогућити остварење права на приступ информацијама од јавног значаја, ако би тиме повредио право на приватност, право на углед или које друго право лица на које се тражена информација лично односи, осим:

- 1) ако је лице на то пристало;
- 2) ако се ради о личности, појави или догађају од интереса за јавност, а нарочито ако се ради о носиоцу државне и политичке функције и ако је информација важна с обзиром на функцију коју то лице врши;
- 3) ако се ради о лицу које је својим понашањем, нарочито у вези са приватним животом, дало повода за тражење информације.”

Обвезници Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја дужни су да поступају по наведеним члановима закона. Међутим, у својој пракси, они се сусрећу и са обавезом да истовремено примене одредбе ЗЗПЛ које се односе на прави основ обраде података, будући да објављивање података, односно стављање података јавности на увид представља радњу обраде података дефинисану у члану 3. ЗЗПЛ.

Устав Републике Србије не помиње права на приватност и право на приступ информацијама од јавног значаја, али се појединим члановима Устава ближе уређују права која су у блиској вези са правом на приватност и правом на приступ информацијама од јавног значаја. Конкретно, члановима 40–42. Устава јемче се право на неповредивост стана; тајност писама и других средстава општења; те заштита података о личности, док се чланом 51. Устава РС јемчи право на обавештеност. У таквим околностима, и имајући у виду садржину цитираних одредаба Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, право на приступ информацијама и право на приватност могу представљати конфликтна права. Од обвезника Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја често се очекује да истовремено испуни своју обавезу пружања информација јавности и да заштити приватност лица на које се односе подаци у поседу ових органа.

У таквим случајевима обвезник закона дужан је да процени да ли је истовремено могуће задовољити оба права, те уколико то није могуће, да одреди ком праву ће дати првенство.

У случају када је могуће задовољити оба права, обвезник закона може поступити сходно одредбама члана 12. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, којим се на следећи начин уређује раздвајање информација: „ако тражена информација од јавног значаја може да се издвоји од осталих информација у документу у које орган власти није дужан тражиоцу да омогући увид, орган власти омогућиће тражиоцу увид у део документа који садржи само издвојену информацију и обавестиће га да остала садржина документа није доступна”.

То значи да обвезник закона може да учини доступном информацију коју је тражилац захтевао, тако што ће се документ у поседу учинити доступним у делу који се не односи на личне податке који се налазе у документу. На пример, тражилац информације је захтевао од образовне установе чији је оснивач Република Србија да добије информацију о броју ученика као и информацију о томе колико ученика је уписано у свако одељење. Образовна установа истовремено је обвезник Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја и Закона о заштити података о личности (у својству руковооца). У случају да се подаци о броју ученика налазе у јединственој збирци података где се налазе и лични подаци ученика, ова установа може у потпуности поступити по захтеву на следећи начин: установа ће из документа који садржи одговор на захтев издвојити (раздвојити) само оне информације којима се непосредно одговара на захтев (број ученика у сваком одељењу), без уступања података о ученицима. Уколико би установа уступила податке о ученицима, била би суочена са кршењем ЗЗПЛ у делу који се односи на непостојање правног основа за обраду података.

Међутим, тражилац може упутити захтев за приступ информацијама од јавног значаја тражећи управо информације које се односе на друга лица. У том случају, обвезник закона поступајући по захтеву дужан је да одмери да ли у конкретном случају примат даје праву на приватност или праву на приступ информацијама. Међутим, чак и када процени да је важно дати примат праву јавности да зна, обвезник закона може објавити само онолико података о личности колико је неопходно за адекватно поступање по захтеву. Када одлучује о објављивању података, институција ће изнад свега ценити какав је јавни интерес за откривање таквих информација, имајући у виду садржај члана 14. ЗСПИОЈЗ. Тако ће носилац државне или јавне функције на чије се податке односи захтев имати нижа легитимна очекивања у погледу своје приватности, ако је та информација релевантна за функцију коју врши.

Када обвезник закона процени да је потребно да само део садржаја документације учини доступним јавности услед потребе да делимично или у потпуности заштити приватност лица, обвезник закона може сувишне податке учинити анонимним. То ће учинити када не постоји оправдан интерес јавности да оствари увид у личне податке једног или више лица, а који се налазе у документацији која је у целости релевантна, како би се у потпуности одговорило на захтев за приступ информацијама од јавног значаја. Анонимизација података се може спроводити на неколико начина. Могу се избрисати или црном бојом прекрити лични подаци особе, и уместо тих података навести својство тог лица. Алтернативно, могу се навести иницијали тог лица. Међутим, када се прибегава анонимизацији, важно је водити рачуна о значењу израза „податак о личности из члана 3. ЗЗПЛ. Раније је речено да је податак о личности свака информација која се доводи у везу са лицем и на основу које је, непосредно или путем укрштања са другим информацијама, могуће идентификовати то лице, односно на основу које (информације) лице постаје одредиво. Имајући у виду специфичности конкретног случаја, треба бити обазрив при навођењу иницијала лица нарочито када се наводе друге информације о том лицу, на пример: пребивалиште, радно место, лични подаци чланова породице и сл.

Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја у члану 22. тражиоцу је пружено право да Поверенику изјави жалбу против одговора (решења) органа јавне власти на захтев за приступ информацијама од јавног значаја. Такође, чланом 55. Поверенику је поверена надлежност решавања по жалби против решења органа власти којима су повређена права уређена овим Законом. У том смислу, решење Повереника може представљати повод за покретање управног спора.

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ - СУДСКА ПРАКСА

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА

У овом делу су презентоване одлуке Уставног суда релевантне за примену Закона о заштити података о личности.

1) Одлука

Овом одлуком Уставног суда утврђено је да поједине одредбе ЗЗПЛ-а, којима је предвиђено да се правни основ за обраду податка може утврдити и подзаконским актом, нису у сагласности са Уставом. Ова одлука Уставног суда важна је за праксу свих руковалаца утолико што потврђује Уставом прописано правило да се правни основ за обраду података може утврдити искључиво законом, а не и подзаконским актима.

Текст одлуке: Утврђује се да одредбе члана 12. став 1. тачка 3) у делу који гласи: „или другим прописом донетим у складу са овим законом”, члана 13. у делу који гласи: „или другим прописом” и члана 14. став 2. тачка 2) у делу који гласи: „или другим прописом донетим у складу са законом” Закона о заштити података о личности („Службени гласник РС, бр. 97/08 и 104/09), нису у сагласности са Уставом.

Број: ИУЗ-41/2010

Датум доношења одлуке: 30.05.2012. године

Београд

2) Одлука

Овом одлуком Уставни суд је утврдио да је неуставна и одредба Закона о Војнобезбедоносној агенцији и Војнообавештајној агенцији којом се „тајни надзор“ може обављати на основу налога директора ВБА или лица које он овласти. Уставни суд је потврдио уставне гаранције неповредивости тајности писама и других средстава комуницирања, од којих се може одступити само на одређено време и на основу одлуке суда.

Текст одлуке: 1. Утврђује се да одредбе члана 13. став 1. у вези са чланом 12. став 1. тачка б) и члана 16. став 2. Закона о Војнобезбедоносној агенцији и Војнообавештајној агенцији („Службени гласник РС”, број 88/09) нису у сагласности са Уставом.

2. Одбацује се захтев за обуставу извршења појединачних аката донетих, односно радњи предузетих на основу оспорених одредаба Закона из тачке 1.

Уставни суд

Број: ИУЗ -1218/2010

Датум доношења одлуке: 19.04.2012године

Београд

3) Одлука

Уставни суд је прогласио неуставним одредбе чланова Закона о електронским комуникацијама које се односе на приступ задржаним подацима мимо одлуке суда и на овлашћење надлежног министарства да ближе уређује захтеве у вези са приступом задржаним подацима подзаконским актом.

Текст одлуке: 1. Утврђује се да одредбе члана 128. став 1. у делу који гласи: „у складу са законом којим се уређује кривични поступак”, као и у делу који гласи: „у складу са законима којима се уређује рад служби безбедности Републике Србије и рад органа унутрашњих послова”, члана 128. став 5. у делу који гласи; „на захтев надлежног државног органа, у складу са ставом 1. овог члана” и члана 129. став 4. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС”, број 44/10), нису у сагласности са Уставом.

2. Одбацују се иницијативе за покретање поступка за оцену уставности одредаба чл. 126. и 127, члана 128. ст. 2. до 4. и ст. 6. и 7, члана 129. ст. 1. до 3. и члана 130. Закона из тачке 1.

3. Одбацују се захтеви за обуставу извршења појединачног акта или радње предузете на основу одредаба Закона из тач. 1. и 2.

Уставни суд

Број: IУЗ -1245/2010

Датум доношења одлуке: 13.06.2013. године

Београд

ОДЛУКЕ УПРАВНОГ СУДА

Указујемо на следеће пресуде Управног суда у којима су примењене одредбе Закона о заштити података о личности.

1) Пресуда

Оспореним решењем, Повереник је наложио Вишем суду у Београду да, без одлагања, а најкасније у року од 2 дана од дана пријема решења, адвокату из Б., достави тражене информације, односно копије аудио и видео записа у предмету тог суда К-П бр. xxx и то са главних претреса одржаних дана ... и године, као и целокупног тока изрицања пресуде на дан ... године, на одређени начин. Виши суд је покренуо управни спор против решења Повереника, а Управни суд је нашао да Повереник у образложењу оспореног решења није дао довољне разлоге за доношење решења, те је на тај начин повредио одредбу чл. 199. ст. 2. Закона о општем управном поступку, из ког разлога је тужба уважена, оспорено решење поништено у границама захтева из тужбе и предмет враћен надлежном органу на поновно одлучивање.

Текст одлуке: Тужба **СЕ УВАЖАВА, ПОНИШТАВА** решење Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности бр. ... од ... године у ставу I и ставу III диспозитива и у том делу предмет враћа надлежном органу на поновно одлучивање.

Из образложења: „Оспореним решењем наложено је Вишем суду у Београду да, без одлагања, а најкасније у року од 2 дана од дана пријема решења, А.А., адвокату из Б., достави тражене информације, односно копије аудио и видео записа у предмету тог суда К-По1 бр. 235/10 и то са главних претреса одржаних дана ... и године, ..., ...и ... године, ... и ... године, као и целокупног тока изрицања пресуде на дан ... године, на начин да А.А. наведене копије лично преузме у просторијама тог суда, с тим што ће пре њиховог достављања учинити недоступним податке о личности и то: имена сведока, адресе становања учесника у поступку, њихов лични матични број, датум рођења и друге податке о личности садржане у аудио и видео записима, а на видео записима учинити непрепознатљивим ликове учесника поступка и присутних лица, изузев службених лица (став I диспозитива); обуставља се поступак по жалби А.А., адвоката из Б., у односу на део захтева од ... године, којим је тражио копију транскрипта целокупног тока изрицања

пресуде на дан ... године, због одустанка од жалбе (став II диспозитива); с тим да ће Виши суд у Београду обавестити Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности о извршењу решења, у року од 5 дана од пријема решења (став III диспозитива). Оцењујући законитост оспореног решења, имајући у виду чињеницу да је Виши суд у Београду, поступајући по захтеву за приступ информацијама од јавног значаја, доставио заинтересованом лицу, као тражиоцу информација, све транскрипте на које се захтев односи, и имајући у виду садржај дописа Вишег суда у Београду ... бр. ... од ... године, којим обавештава заинтересовано лице да у просторијама суда може преслушати аудио запис као и прегледати видео запис, на које записе се такође односи захтев, по оцени овога суда, Виши суд у Београду није искористио могућност да оспори законску претпоставку о оправданом интересу јавности да зна, осим ако орган власти докаже супротно, која законска претпоставка је прописана одредбом чл. 2. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС” бр. 120/04...36/10), због чега се не може прихватити навод тужбе да у конкретном случају тражени аудио и видео запис тока главног претреса не садржи информације од јавног значаја. Такође, како се о току главног претреса води аудио и видео запис који садржи целокупан ток претреса, као и записник у писаној форми, да се аудио запис транскриптује у року од 72 часа и представља саставни део записника вођеног у писаној форми, и да се аудио запис, видео запис и транскрипт чувају, као и записник сачињен у писменој форми, како је то изричито прописано одредбама чл. 15. Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала („Службени гласник РС” бр. 42/02...72/09) и чл. 16. Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС” бр. 67/03...104/09), то није основан навод тужбе да је видео запис, на који се односи захтев за приступ информацијама од јавног значаја, безбедносни снимак чије би излагање јавности могло озбиљно да угрози, омете и отежа вођење судских поступака који се односе на организовани криминал и ратне злочине, због тога што у конкретном случају јавност у означеном кривичном поступку није била искључена, и у том смислу оспореним решењем нису повређене цитиране одредбе закона. За кривична дела из области организованог криминала, и у том смислу представљају обраду података када је то прописано законом, у смислу одредбе чл. 3. тач. 3. у вези са чл. 14. ст. 2. тач. 2. Закона о заштити података о личности („Службени гласник РС” бр. 97/08 и 104/09), јер је у питању радња предузета у

вези са подацима као што су, између осталог, снимање и чување података, а ти записи садрже податке о личности свих службених лица која су учествовала у поступку, јер је податак о личности свака информација која се односи на физичко лице, без обзира на облик у коме је изражена и на носач информације или на друго својство информације, у смислу чл. 3. тач. 1. истог Закона. Како је одредбама чл. 1. ст. 2. и чл. 2. цитираног Закона о заштити података о личности прописано да се заштита података о личности обезбеђује сваком лицу, без обзира на држављанство и пребивалиште, расу, године живота, пол и језик, националну припадност, социјално порекло и статус, имовинско стање, рођење, образовање, друштвени положај и друга лична својства, и да је циљ тог Закона да, у вези са обрадом података о личности, сваком физичком лицу обезбеди остваривање и заштиту права на приватност и остала права и слободе, не може се закључити на основу чега је тужени орган оценио да налагањем Вишем суду у Београду, као руковоаоцу података односно органу власти који обрађује податке, у смислу чл. 3. тач. 5. цитираног Закона о заштити података о личности, да заинтересованом лицу достави копије поменутих аудио и видео записа, који записи не представљају саставни део записника вођеног у писаној форми, а да претходно не учини недоступним податке о личности и не учини непрепознатљивим ликове службених лица која су учествовала у поступку, укључујући судије, односно на основу чега је оценио да тако дат налог за приступ информацијама од јавног значаја не угрожава права службених лица у том поступку на заштиту података о личности, односно није супротан циљу Закона о заштити података о личности, који је прописан одредбом чл. 2. тог Закона да се, у вези са обрадом података о личности, сваком физичком лицу обезбеди остваривање и заштита права на приватност и остала права и слободе. Код опште познате чињенице да су кривични поступци у предметима организованог криминала по својој природи предмети високог ризика по безбедност службених лица која учествују у тим поступцима, укључујући и судије, имајући у виду све напред наведено, по оцени овога суда, тужени орган у образложењу оспореног решења није дао довољне разлоге, који с обзиром на утврђено чињенично стање упућују на решење какво је дато у ставу I диспозитива оспореног решења, и на тај начин повредио одредбу чл. 199. ст. 2. Закона о општем управном поступку, са ког разлога је тужба уважена, оспорено решење поништено у границама захтева из тужбе и предмет враћен надлежном органу на поновно одлучивање.”

ПРЕСУЂЕНО У УПРАВНОМ СУДУ

Дана 06.07.2011. године, 2 У. 2765/11

2) Пресуда

Повереник је након извршеног надзора наредио тужиоцу да усклади своју Одлуку о поступку издавања претплатних карата за коришћење општих паркиралишта са ЗЗПЛ, да комисијски уништи све фотокопије личних карата и фотокопије саобраћајних дозвола, да обустави прибављање фотокопија ових докумената подносилаца захтева приликом процене испуњености услова за издавање повлашћених паркинг карата, као и да у датом року достави доказ да је поступио по налогу Повереника. Тужилац је против решења Повереника покренуо управни спор, а Управни суд је нашао да је Повереник поступио у складу са Уставом и законом, те је одбио тужбу.

Текст одлуке: Тужба **СЕ ОДБИЈА**.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова управног спора.

Из образложења: „Оспореним решењем Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности Републике Србије број ... од ... године, је у ставу 1. наређено тужиоцу, као руковоацу података да у року од 8 дана рачунајући од дана пријема овог решења отклони неправилности у вршењу обраде података о личности усклађивањем своје Одлуке о поступку издавања претплатних карата за коришћење општих паркиралишта са ЗЗПЛ, тако што ће из члана 4. одељци А, Б, Ц и Д, брисати речи “фотокопија личне карте” и “фотокопија саобраћајне дозволе”, након тога обуставити прибављање фотокопије ових докумената подносиоца захтева приликом процене испуњености услова за издавање повлашћених паркинг карата, а уместо брисаних унети одредбу по којој се надаље оцена испуњености ових услова врши на основу увида у податке из саобраћајне дозволе. У ставу 2. истог решења наређује се тужиоцу као руковоацу података да у року од 30 дана, рачунајући од дана пријема овог решења, комисијски уништи све примерке фотокопија личних карата и саобраћајних дозвола корисника повлашћеног паркирања прибављених у поступку издавања повлашћених паркинг карата које држи почев од ... године, као прве године овакве обраде, па до дана спровођења овог решења, те да након овога у наредном року од 3 дана достави овом Поверенику доказе у форми записника Комисије да је спровео наложено у овом ставу изреке.

По оцени Управног суда, код овако утврђеног чињеничног и правног стања ствари, правилно је поступио тужени орган када је оспореним решењем наредио тужиоцу, као руковоацу података да у року од 8 дана

од дана пријема тог решења отклони неправилности у вршењу обраде података о личности усклађивањем своје Одлуке о поступку издавања претплатних карата за коришћење општих паркиралишта са Законом о заштити података личности и да у року од 30 дана, рачунајући од дана пријема тог решења, комисијски уништи све примерке фотокопија личних карата и саобраћајних дозвола корисника повлашћеног паркирања прибављених у поступку издавања повлашћених паркинг карата које држи почев од ... године, као прве године овакве обраде, па до дана спровођења овог решења, те да након овога у наредном року од 3 дана достави овом Поверенику доказе у форми записника Комисије да је спровео наложено.”

ПРЕСУЂЕНО У УПРАВНОМ СУДУ

дана 18.04.2013. године, 21 У. 10163/11

3) Решење

У предмету по тужби Ј.к.п.з.ј.г.и.п против решења Повереника Управни суд је одбио захтев тужиоца за одлагање извршења решења туженог Повереника. Наиме, Повереник је донео решење којим се наређује тужиоцу, као руковаоцу података, да у року од 8 дана отклони неправилности у вршењу обраде података, обустави даље прибављање фотокопије личних карата и саобраћајних дозвола, те да комисијски уништи све примерке фотокопија личних карата и саобраћајних дозвола. Тужилац је тражио одлагање извршења решења Повереника, а Управни суд је нашао да су се нису стекли услови за уважавање поднетог захтева, и заузео становиште да тужилац наводима тужбе и поднетом захтеву за одлагање извршења као и доказима које је поднео уз захтев, није учинио вероватним да би извршење наведеног решења нанело штету која би се тешко могла надокнадити и да одлагање није противно јавном интересу, имајући у виду да је управо у јавном интересу да се обезбеди заштита података о личности.

Текст одлуке: **ОДБИЈА СЕ** захтев тужиоца Ј.к.п.з.ј.г.и.п., Б, за одлагање извршења решења Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности Републике Србије број ... од ... године.

Из образложења: „Тужилац је дана 15.09.2011. године, Управном суду у Београду поднео тужбу ради поништаја решења Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности Републике Србије број ... од ... године, којим решењем је у ставу један наређено тужиоцу, као руковаоцу података да у року од 8 дана рачунајући од дана пријема овог решења отклони неправилности у вршењу обраде података о личности усклађивањем своје Одлуке о поступку издавања претплатних карата за коришћење општих паркиралишта са ЗЗПЛ, тако што ће из члана 4. одељци А, Б, Ц и Д, брисати речи ‘фотокопија личне карте’ и ‘фотокопија саобраћајне дозволе’, након тога обуставити прибављање фотокопије ових докумената подносиоца захтева приликом процене испуњености услова за издавање повлашћених паркинг карата, а уместо брисаних унети одредбу по којој се надаље оцена испуњености ових услова врши на основу увида у податке из саобраћајне дозволе. У ставу два истог решења наређује се тужиоцу као руковаоцу података да у року од 30 дана, рачунајући од дана пријема овог решења, комисијски уништи све примерке фотокопија личних карата и саобраћајних дозвола корисника повлашћеног паркирања прибављених у поступку издавања повлашћених паркинг карата које држи почев од 2003. године, као прве године овакве обраде, па до дана спровођења овог решења, те да након овога у наредном року од 3 дана достави овом Поверенику доказе у форми записника Комисије

да је спровео наложено у овом ставу изреке. Тужилац је у тужби, налазећи да је оспорено решење незаконито, због непотпуно утврђеног чињеничног стања, због неправилно изведеног закључка из утврђених чињеница и неправилне примене Закона у оспореном решењу, предложио да се усвоји тужба и поништи оспорено решење. Налазећи да су испуњени услови из члана 23. Закона о управним споровима за одлагање извршења коначног решења туженог, тужилац је у тужби предложио да суд донесе решење којим ће се усвојити захтев за одлагање извршења оспореног решења до доношења судске одлуке по овој тужби, а то из разлога јер би се извршењем истог нанела штета тужиоцу која би се тешко могла надокнадити имајући увиду да би због измена процедуре издавања претплатних карата за коришћење општих паркиралишта (ППК), тужилац у одређеном периоду морао да обустави издавање ППК, да би пре спровођења поступка уништења документације морала да се прибави сагласност Архива града, што би знатно пролонгирало време за које се не би издала ППК, а одлагање није противно јавном интересу, с обзиром да се ради о комуналној делатности као делатности од општег интереса, нити би се корисницима нанела штета (штета би им била нанета управо спровођењем решења). Ако се има у виду да 21.900 лица користи ППК, онда је јасно колика штета може бити нанета и тужиоцу и корисницима. Разматрајући захтев за одлагање извршења оспореног решења, Управни суд је нашао да је захтев неоснован. Одредбом члана 23. став 2. Закона о управним споровима („Службени гласник РС”, број 111/09) је прописано да по захтеву тужиоца суд може одложити извршење коначног управног акта којим је мериторно одлучено у управној ствари до доношења судске одлуке ако би извршење нанело тужиоцу штету која би се тешко могла надокнадити, а одлагање није противно јавном интересу, нити би се одлагањем нанела већа или ненадокнадива штета противној странци, односно заинтересованом лицу. Полазећи од цитиране законске одредбе, те навода тужиоца изнетих у захтеву за одлагање извршења оспореног решења, као и из образложења оспореног решења чије се одлагање тражи, Управни суд је нашао да су се нису стекли услови за уважавање поднетог захтева. Тужилац наводи тужбе и поднетом захтеву за одлагање извршења као и доказима које је поднео уз захтев, није учинио вероватним да би извршење наведеног решења нанело штету која би се тешко могла надокнадити и да одлагање није противно јавном интересу, имајући у виду да је управо у јавном интересу да се обезбеди заштита података о личности.”

РЕШЕНО У УПРАВНОМ СУДУ

дана 20.10.2011. године, у 21 У. 10163/11

4) Пресуда

У овом предмету, пре покретања управног спора, тужилац је поднео захтев Е.п.б. да обрише податке о њему из матичне књиге крштених, што је Е.п.б. одбила, након чега је тужилац поднео жалбу Поверенику, коју је Повереник одбио решењем. Против решења Повереника о одбијању жалбе тужилац је поднео тужбу Управном суду. Суд је заузео становиште да је могуће тражити брисање „тог податка од сваког другог ко га користи, али не и од онога ко га је први пут евидентирао у евиденцији коју води у складу са прописима, а на основу утврђених чињеница”.

Текст одлуке: Тужба се **ОДБИЈА**.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова управног спора.

Из образложења: „Оспореним решењем одбијена је жалба тужиоца изјављена против одлуке садржане у акту Е.п.б. из П., бр. ... од ... године, којом је одбијен захтев тужиоца од ... године за брисање података о личности у Матичној књизи крштених цркве Огњене Марије у М., јер би то било фалсификовање историјских података, а крштење представља духовно рођење, због чега је немогуће да неко буде рођен и живи у једној заједници, а да након извесног времена затражи поништење свог рођења, односно постојања.

Одредбом члана 3. тачка 3. Закона о заштити података о личности („Службени гласник РС”, бр. 97/08 и 104/09), прописано је да је обрада података свака радња предузета у вези са подацима као што су: прикупљање, бележење, преписивање, умножавање, копирање, преношење, претраживање, разврставање, похрањивање, раздвајање, укрштање, обједињавање, уподобљавање, мењање, обезбеђивање, коришћење, стављање на увид, откривање, објављивање, ширење, снимање, организовање, чување, прилагођавање, откривање путем преноса или на други начин чињење доступним, прикривање, измештање и на други начин чињење недоступним, као и спровођење других радњи у вези са наведеним подацима, без обзира да ли се врши аутоматски, полуаутоматски или на други начин. Одредбом члана 22. став 2. тачка 7) истог закона прописано је да лице има право на брисање података ако се податак обрађује без пристанка или овлашћења заснованог на закону и у другим случајевима када се обрада не може вршити у складу са одребама овог закона. Одредбом члана 10. став 5. истог закона прописано је да пристанак за лице које није способно за давање пристанка даје законски заступник или старалац. Полазећи од наведеног чињеничног и правног стања ствари, правилно је,

по оцени Управног суда, одлучио тужени орган када је одбио жалбу тужиоца, јер нису испуњени законом прописани услови за брисање података. Ово стога, што није реч о накнадно прикупљеним подацима о личности, већ о чињеницама које су уписане у званичну евиденцију у коју се ти подаци једино и уписују, а то је Матична књига крштених, па се стога они и не могу брисати. По налажењу суда, могуће је тражити брисање тог податка од сваког другог ко га користи, али не и од онога ко га је први пут евидентирао у евиденцији коју води у складу са прописима, а на основу утврђених чињеница. Не може се прихватити као основан навод тужиоца да је тужени орган био дужан да диспозитивом решења, донетог по жалби, обавезе руковаоца података да од дана опозива престане са даљом обрадом података и да до тада обрађене податке учини недоступним, будући да се из списка предмета види да је Православни епископ Е.б. својим дописом бр. ... од ... године наложио Управи црквене општине М., протојереју Ф.Ф., да обустави обраду тужиочевих личних података из Матичне књиге крштених, тј. да убудуће податке о крштењу тужиоца може користити само на основу његовог личног захтева. Са изнетих разлога, Управни суд је нашао да оспореним решењем није повређен закон на штету тужиоца, па је на основу члана 40. став 2. Закона о управним споровима, одлучио као у ставу И диспозитива пресуде.”

ПРЕСУЂЕНО У УПРАВНОМ СУДУ

Дана 18.05.2012. године, 9 У 1581/12

5) Пресуда

Тужилац је захтевом од Министарства унутрашњих послова затражио да обрише податке о њему у евиденцији лица над којима је спроведено утврђивање идентитета. МУП је у одговору навео да у овој евиденцији не поседује податке о том лицу, те да не може избрисати податке које не поседује. Тужилац је изјавио жалбу Поверенику поводом оваког одговора МУП-а, коју је Повереник одбио. Тужилац је поднео тужбу Управном суду, која тужба је одбијена.

Текст одлуке: Тужба **СЕ ОДБИЈА**.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова спора.

Из образложења: „Оспореним решењем одбијена је, као неоснована, жалба тужиоца, изјављена против акта Министарства унутрашњих послова Републике Србије број ... од ... године, којим је тужилац обавештен, а у вези захтева за брисање података о личности који се воде у евиденцији лица над којима је спроведено утврђивање идентитета (дактилоскопираних лица, фотографисаних лица и ДНК анализа), евиденцији одузетих предмета, евиденцији оперативних извештаја и оперативних извора сазнања и лица под посебном полицијском заштитом, евиденцији о примени оперативних и оперативно-техничких средстава и метода, да је, провером евиденција које се воде у Полицијској управи у К. која је надлежна за вођење евиденција по месту пребивалишта тужиоца, утврђено да се не води ни у једном од наведених евиденција, па самим тим, подаци тужиоца не могу бити брисани.

По оцени овог суда, правилно је тужени орган одбио жалбу тужиоца, налазећи да је првостепени орган поступио по захтеву тужиоца, када је провером утврдио и обавестио тужиоца да се подаци о његовој личности не воде ни у једној од евиденција описаних у захтеву, а које се воде у надлежној Полицијској управи у К., па се не могу ни брисати, у поступку у којем није било повреда правила поступка, правилном применом материјалног права, и то одредбе члана 22. став 1. Закона о заштити података о личности („Службени гласник РС” број 97/08.68/12), којом је прописано да лице има право да од руковоаоца захтева исправку, допуну, ажурирање, брисање података, као и прекид и привремену обуставу обраде, као и одредбе члана 26. став 1. цитираног закона, којом је прописано да је руковалац дужан да одлучи о захтеву поводом извршеног увида из члана 24. овог закона, без одлагања, а најкасније у року од 15 дана од дана подношења захтева и да о одлуци обавести подноси-

оца захтева, а ставом 2. истог члана закона, да када руковалац одбије захтев из става 1. овог члана, у образложењу решења наводи разлоге за одбијање захтева, као и разлоге за дозвољеност обраде.”

ПРЕСУЂЕНО У УПРАВНОМ СУДУ

дана 21.03.2013.године, I-3 У 13245/12

6) Пресуда

У предмету Национални савет мађарске националне мањине против решења Повереника, решењем Повереника наложено је руковоаоцу да отклони неправилности у обради података и изврши брисање података. Решење се односи на обраду нарочито осетљивог податка (податак о националној припадности) из бирачког списка мађарске националне мањине без правног основа (у друге сврхе). Управни суд је одбио тужбу и потврдио законитост решења које је донео Повереник.

Текст одлуке: Тужба **СЕ ОДБИЈА**.

ОДБИЈА СЕ захтев туженог органа да му тужилац накнади трошкове управног спора.

Из образложења: „Оспореним решењем у ставу првом диспозитива, наређује се Руковоаоцу података - Н.с.м н.м. да отклони неправилности у обради података о личности, тако што ће у року од 8 (осам) дана од дана пријема решења, извршити брисање података о учешћу на посебном бирачком списку мађарске националне мањине, прикупљеног без правног основа од учесника конкурса за стипендирање студената демонстратора за ... годину; у ставу другом диспозитива решења наведено је да ће се брисање података наведених у ставу првом изреке извршити уништавањем решења о упису у посебни бирачки списак мађарске националне мањине и других докумената који садрже тај податак, а које су учесници конкурса прилагали, као и свих других носача информација на којима се ови подаци налазе, што ће се записнички констатовати од стране комисије Н.с.м н.м. и у ставу трећем диспозитива решења, да ће о извршењу решења из става првог и предузетим мерама, руковалац података Н.с.м н.м. обавестити Повереника у року од 15 (петнаест) дана од дана пријема решења, уз истовремено достављање примерка записника о спровођењу наложене мере.

Из образложења оспореног решења произилази да је тужени орган, по службеној дужности, поступајући на основу члана 50. Закона о заштити података о личности („Службени гласник РС” бр. 97/08...68/2012 – Одлука УС и 107/2012) и члана 2. Правилника о начину претходне провере радњи обраде података о личности („Службени гласник РС” бр. 25/09) у поступку претходне провере радњи обраде података о личности у збирци Националног савета мађарске националне мањине из Обавештења о намери успостављања збирке података о личности од ... године, под називом „Збирка података подносиоца пријава на конкурс Н.с.м н.м. за

стипендирање студената демонстратора за ... годину”, утврдио неправилности у обради података о личности а које се односе на прикупљање података о учешћу на посебном бирачком списку мађарске националне мањине, односно решења о упису у посебан бирачки списак мађарске националне мањине учесника конкурса, о чему је упозорио Руководилац подацима својим актом од ... године. Увидом у Централни регистар који Повереник као тужени орган, успоставља и води на основу члана 52. Закона о заштити података о личности, утврђено је да Руководилац подацима (овде тужилац) у оквиру рубрике „Врста података” за наведену збирку података, обрађује и податак о чињеници учешћа на посебном бирачком списку мађарске националне мањине. Тужени је стога донео оспорено решење, а у разлозима образложења оспореног решења позвао се на одредбу члана 42. Устава Републике Србије, којом одредбом је зајемчена заштита података о личности, као и прописано да се прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређују законом, да је забрањена и кажњива употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени, у складу са законом, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије, на начин предвиђен законом и да свако има право да буде обавештен о прикупљеним подацима о својој личности, у складу са законом и право на судску заштиту због њихове злоупотребе. У члану 47. Устава Републике Србије прописано је да изражавање националне припадности слободно и да нико није дужан да се изјашњава о својој националној припадности. Тужени је навео и одредбе Закона о националним саветима националних мањина и то одредбу члана 15. тачку 11. закона, којом је прописано да национални савет у складу са законом установљава стипендије из сопствених средстава и својим актима прописује критеријуме и поступак одлучивања о додели стипендије и спроводи поступак за додељивање, потом одредбу члана 30. истог закона, у смислу које се избори за национални савет заснивају на принципима слободе избора, једнакост изборног права, периодичности избора и принципу тајног гласања и да су посебна начела избора добровољност, професионалност и демократичност и одредбу члана 49. истог закона, којом је прописано да подаци из посебног бирачког списка уживају посебну заштиту и да је забрањено и кажњиво свако коришћење података из посебног бирачког списка, осим у сврху избора националног савета, као и у сврху остваривања других права националних мањина, ако је то прописано законом или прописом аутономне покрајине, а даље је тужени навео и да уколико неко лице користи податке из посебних

бирачких спискова припадника националних мањина у сврхе за које то није дозвољено тим законом, ради се о прекршају из члана 123. став 2. истог закона. По оцени Управног суда, тужени орган је приликом доношења оспореног решења, на правилно утврђено чињенично стање, правилно применио материјално право и то одредбе Устава и посебних закона на које се позвао у разлозима образложења оспореног решења, па је суд оценио да тужбу треба одбити као неосновану. Суд је ценио све наводе тужбе, али налази да они не могу довести до другачије оцене законитости оспореног решења, имајући у виду све материјалне прописе на које се правилно позвао тужени орган, као и да из пријаве евиденције Збирке података о личности произлази да руковалац података – Н.с.м н.м., у рубрици „Сврха обраде”, није навео законску одредбу која прописује сврху за коришћење података из посебног бирачког списка, у смислу члана 49. Закона о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС” бр. 72/2009). У складу са наведеном одредбом, подаци из посебног бирачког списка уживају посебну заштиту и за њихово коришћење, по налажењу суда, мора се навести изричита одредба посебног закона или прописа Републике Србије, односно аутономне покрајине, која прописује сврху остваривања права националних мањина за коју се могу користити наведени подаци. Суд је ценио и навод тужбе да доказ о учешћу у посебном бирачком списку није био обавезан прилог уз конкурсну документацију, као и навод да тужени није наложио тужиоцу да исту неправилност отклони и поводом конкурса за ... годину, али налази да ови наводи не могу бити од утицаја на другачију оцену законитости оспореног решења.

Са изнетих разлога, налазећи да оспореним решењем није повређен закон на штету тужиоца, Управни суд је на основу одредбе члана 40. став 2. Закона о управним споровима одлучио као у ставу првом диспозитива пресуде.

ПРЕСУЂЕНО У УПРАВНОМ СУДУ

Дана 30.01.2014. године, III 3 26 У 10230/13

ПРАКСА ПРЕКРШАЈНИХ СУДОВА

Током 2012. године⁴⁸ Повереник је поднео 35 захтева за покретање прекршајног поступка због повреда одредби ЗЗПЛ. Сви захтеви поднети су након извршеног надзора над спровођењем и извршавањем ЗЗПЛ и представљају повећање у односу на 2011. годину када је поднето 26, и 2010. годину када је поднето 20 захтева за покретање прекршајног поступка.

- Од захтева захтеви поднетих у 2012. години 17 захтева је поднето због неиспуњавања обавеза да се евиденције збирки података о личности устроје и воде у складу са члановима 48. и 51. ЗЗПЛ (15 од тих захтева поднето је против начелника градских и општинских управа, 1 против здравствене установе, а 1 против јавног предузећа и директора);
- 11 захтева је поднето због онемогућавања овлашћених лица Повереника у несметаном вршењу надзора и нестављању на увид и располагање потребне документације (10 од тих захтева поднето је против градских и општинских управа, а 1 против привредног друштва);
- 2 захтева су поднета због обраде нарочито осетљивих података о личности (1 захтев поднет је против здравствене установе, а 1 против лица запосленог у Министарству одбране);
- 1 захтев је поднет због прикупљања података од другог лица;
- 1 захтев је поднет због обраде података без пристанка;
- 1 захтев је поднет због необавештавања Повереника о намери успостављања збирке података у прописаном року и због непредузимања организационих и техничких мера заштите података;

⁴⁸ Годишњи Извештај Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности за 2012.г. У тренутку закључења овог текста Извештај за 2013.г. није био доступан.

- 1 захтев је поднет због необавештавања Повереника о намери успостављања збирке података у прописаном року;
- 1 захтев је поднет због неизвршавања решења Повереника по жалби, против једне здравствене установе и њеног директора.

Ни по једном од ових 35 прекршајних захтева поднетих 2012. године није донета пресуда до 31. децембра 2012. године.

Поводом захтева за покретање прекршајног поступка које је Повереник поднео у 2011. и 2010. години (укупно 46), на основу Годишњег извештаја Повереника за 2012. годину, може се извести закључак да

„прекршајни судови не поклањају дужну пажњу заштити података о личности, као праву које је зајемчено Уставом Србије. Констатујемо да су у неким предметима са истим чињеничним и правним основом доношене супротне одлуке. Значајан број поступака је обустављен због наступања релативне заступљености прекршајног гоњења. Изречене санкције у неким предметима са истим чињеничним и правним основом често су биле међусобно различите, што даље значи да неке нису биле адекватне тежини извршеног прекршаја.”⁴⁹

Повереник је 2011. године поднео 26 захтева за покретање прекршајног поступка (21 захтев поднет је против органа власти и одговорних лица у органима власти, а 5 захтева поднето је против физичких и правних лица).

У вези са 5 захтева поднетих против физичких и правних лица:

- у 3 случаја још увек није донета одлука суда;
- у 1 случају је донета првостепена осуђујућа пресуда;
- у 1 случају је обустављен поступак након наступања апсолутне застарелости прекршајног гоњења.

У вези са 21 захтевом поднетим против органа власти и одговорних у органима власти:

- у 1 случају поступак је обустављен због смрти окривљеног;
- у 8 случајева (до израде овог извештаја) није донета било каква одлука;
- у 7 случајева окривљени су оглашеним кривим, и изречене су им 3 новчане казне и 4 судске опомене;

⁴⁹ Ибид, страна 86.

- у 4 случаја окривљени су огласили кривим по чл. 57. став 1. тачка 12), а ослободили за прекршај из чл. 57. став 1. тачка 14), због чега је Повереник изјавио 4 жалбе;
- док је у 1 предмету донето више различитих првостепених и другостепених одлука.

Повереник је 2010. године поднео 20 захтева за покретање прекршајног поступка, од чега 6 против физичких и правних лица, а 14 против министара у тадашњем саставу Владе Републике Србије, као одговорних лица, за прекршаје прописане чланом 57. ЗЗПЛ.

У вези са захтевима поднетим против физичких и правних лица:

- у 4 случаја донете су правоснажне осуђујуће пресуде и изречене су новчане казне;
- у 1 случају поступак је обустављен због наступања апсолутне застарелости прекршајног гоњења;
- у 1 случају донета је првостепена осуђујућа пресуда, али само 1 месец пре наступање рока апсолутне застарелости.
- У вези са 14 захтева поднетих против министара у тадашњој Влади, као одговорних лица у државном органу:
- у 2 предмета до датума израде овог извештаја (2 године и 3 месеца) није стигла никаква одлука прекршајног суда;
- у 2 случаја поступак је прекинут, јер није познато пребивалиште министара;
- у преосталих 10 предмета, иако је реч о истом чињеничном и правном основу, судови су доносили различите пресуде.

Једна пресуда против министра донета је у 2011. години, а девет је донето тек у 2012. години (у највећем броју случајева непосредно пре наступања апсолутне застарелости прекршајног гоњења).

У осам од ових предмета донета је ослобађајућа првостепена пресуда и Повереник је у свих осам предмета изјавио жалбу:

- у 5 случајева Виши прекршајни суд је укинуо одлуку првостепеног суда и вратио је на поновно одлучивање у првостепени поступак;
- у 1 случају првостепени суд је донео нову пресуду и окривљену огласио кривом;

- о 2 жалбе још увек није одлучено, док је једна жалба одбачена из процесних разлога.

Што се тиче две првостепене пресуде у којима су окривљени оглашени кривим, у једном случају је изречена новчана казна, а у другом случају судска опомена.

- У 7 случајева органи власти и одговорна лица су оглашена кривим (у 4 случаја изречене су судске опомене);
- У 4 случаја судови су окривљене огласили кривим;
- У 1 случају је донето више различитих пресуда (и предмет је поново враћен на поновно суђење).

У Извештају за 2012. годину, Повереник је закључио да би законодавац требало да барем двоструко продужи рокове застарелости прекршајног гоњења, као и наступање апсолутне застарелости прекршајног гоњења или да пропише посебан рок застарелости, јер су прекршајима из ЗЗПЛ санкционисана кршења неких важних људских права, као што је право на приватност (загарантовано Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама) и право на заштиту личних података (загарантовано Уставом Републике Србије).⁵⁰

Из праксе прекршајних судова у Републици Србији⁵¹ у овој области, посебно истичемо следећа 2 случаја окончана доношењем пресуда Вишег прекршајног суда:

1. Изношење личних података ван земље и обрада података без пристанка лица

У предмету Прж. Бр. 12639/13 делимично је потврђена пресуда Прекршајног суда у Београду П.бр 165301 од 24.5.2013.г. којом су Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију из Београда, као и одговорно лице, оглашени кривим за изношење личних података из земље противно ЗЗПЛ и без дозволе Повереника, за обрађивање личних података без правног основа, односно без пристанка лица, као и за пропуштање образовања и вођења евиденција збирки података у складу са ЗЗПЛ.

Наиме, у наведеном случају окривљенима је стављено на терет да су супротно одредбама закона обрађивали и изнели из Србије податке о

⁵⁰ Ибид, страна 87.

⁵¹ <http://www.poverenik.rs/index.php/sr/2011-05-21-08-29-18/2011-05-16-07-38-11.html>

315 студената факултета, тако што су податке проследили организацији са седиштем у Аустралији. Током поступка, окривљени су истицали да су податке проследили за потребе вођења судског поступка у Аустралији. Међутим, Прекршајни суд је нашао да и када се ове радње предузимају у доброј намери, то се мора чинити уз поштовање закона Републике Србије. Прекршајни суд је даље потврдио да искључиво Повереник, као државни орган, може да утврђује да ли су испуњени услови и спроведене мере заштите података приликом њиховог изношења из Србије и у складу са тим он даје дозволу за изношење уколико се ради о изношењу података у државу која није чланица Конвенције о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података Савета Европе, као што је у овом случају Аустралија. Такође, суд је утврдио и да су окривљени личне податке обрађивали без пристанка лица, и то тако што су наведене податке ... претраживали, разврставали.... фотографисали ... конвертовали ... и поставили на [одређену] web адресу..., те су окривљени правоснажно оглашени кривим и изречене су им новчане казне.

2. Непоступање по решењу Повереника по жалби лица на основу захтева за остваривање права у вези са обрадом податка о личности – увид и копирање медицинске документације

У предмету Прж бр. 4491/13 потврђена је пресуда Прекршајног суда у Београду којом су КБЦ Земун из Београда и одговорно лице оглашени кривим за неизвршавање решења Повереника по жалби на основу захтева за остваривање права у вези са обрадом податка о личности.

У овом случају, пацијент се лечио у КБЦ Земун преко 3 месеца, а по окончању лечења издата му је прописана медицинска документација у вези са обављеним лечењем. Након тога, пацијент се обратио КБЦ Земун са захтевом да изврши увид у медицинску документацију и копирање исте. Пацијенту је омогућен увид, али не и копирање, са образложењем да је реч о документацији која улази у историју болести пацијента и која као таква искључиво припада КБЦ Земун и спада у службену тајну. Пацијент је након овог одбијања давања копије поднео жалбу Поверенику, који је донео решење којим је наложено КБЦ Земун да тражену медицинску документацију достави пацијенту. Како КБЦ Земун није поступио по налогу Повереника у остављеном року од 5 дана, Повереник је извршио надзор, те поднео захтев за покретање прекршајног поступка.

Током прекршајног поступка, окривљени је истицао да је поступао у складу са Законом о здравственој заштити којим је предвиђено да се пацијентима медицинска документација може дати на разгледање, односно преглед, а никако на преузимање или било какво копирање. Такође су истицали да би документација била достављена другој медицинској установи за потребе даљег лечења или за потребе вођења евентуалног судског поступка, али само на захтев суда, те да је КБЦ Земун дужан да чува податке као тајне и да их доставља само у законом прописаним случајевима.

У својој одлуци прекршајни суд је утврдио да је ЗЗПЛ донет касније и да је проширио право физичких лица у односу на раније донет Закон о здравственој заштити који дозвољава само увид пацијента у медицинску документацију. Циљ ЗЗПЛ је да сваком физичком лицу обезбеди остваривање и заштиту права на приватност и осталих права и слобода, те да у том смислу прописује у члану 21. да лице има право да од руковођа захтева копију података који се на њега односи. Суд је даље нашао да је решење Повереника којим је окривљеном наложено да у року од 5 дана пацијенту достави медицинску документацију било обавезујуће, коначно и извршно, те да су непоступањем по том решењу прекршене одредбе ЗЗПЛ, због чега су окривљени правоснажно оглашени кривим и изречене су им новчане казне.

ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Пракса Европског суда за људска права релевантна за рад Управног суда у области заштите података о личности односи се на примену члана 8. Европске конвенције о људским правима.⁵²

У наставку ћемо укратко представити два илустративна случаја из праксе Европског суда за људска права и упутити на изворе који пружају детаљније информације о већем броју случајева, али и развоју праксе овог суда.

У случају Копланд против Уједињеног Краљевства суд је разматрао да ли прикупљање и чување података о личности који су се односили на податке о комуникацији са радног места запослене, без знања запослене, представља кршење члана 8. Конвенције. Суд је нашао да овакав надзор електронских комуникација може бити оправдан у одређеним околностима, чиме је заузео став да одређена ограничења права на приватност у радном окружењу могу бити оправдана. Међутим, у овом конкретном случају, пропуштено је да се запослена унапред информише о степену и врсти нарушавања њене приватности, те је из тог разлога суд донео одлуку у корист подносиоце.

Случај Фон Хановер против Немачке значајан је због питања у којој мери јавне личности имају право на приватност. Подносиоца је сматрала да њена држава није заштитила њену приватност, јер није санкционисала објављивање интимних, приватних фотографија. Суд је ценио под којим условима право јавности да буде информисана има првенство у односу на право на приватност јавних личности. У овом случају, суд је

⁵² Право на поштовање приватног и породичног живота;

Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

Јавне власти неће се мешати у вршење овог права сем ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

заузео становиште да подносиатеља није обављала јавну функцију, те да објављене фотографије нису биле у функцији информисања јавности о питањима од значаја за јавност, те је суд закључио да је повређено право на приватност подносиатеље.

Случај К-У. против Финске, значајан је због питања приватности на интернету и обавезе државе да адекватним прописима заштити право на приватност. На једној интернет страници постављен је оглас у коме је подносиатељ представке, тада дванаестогодишњака, оклеветан, а садржаво је и одређену сексуалну конотацију. Отац подносиатеља представке је затражио од полиције да идентификује особу која је поставила оглас и да против тог лица покрене поступак. Међутим, према прописима који су били на снази у то време у Финској, полиција је имала право да добије податке из електронске комуникације (ИП адресу) само у случајевима који се односе на одређена кривична дела, а „клевета” није била једно од њих. Након тога, подносиатељ представке затражио је од Европског суда за људска права да донесе одлуку о томе да ли је постављање „лажног” огласа представља повреду права из члана 8. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (право на поштовање приватног и породичног живота). Суд је заузео становиште да деци и осталим појединцима који припадају тзв. осетљивим групама, држава мора да обезбеди одговарајућу заштиту од поступака који представљају грубо задирање у њихов приватан живот, те је одлучио да је повређено право из члана 8. Конвенције.

У предмету Халфорд против Уједињеног Краљевства, одлуком Суда још једном је потврђено да право на приватност не сме бити суспендовано на радном месту, те да је важно да државе унапреде правни оквир заштите приватности комуникација. Подносиатеља представке, запослена у полицији, навела је да су јој пресретани телефонски позиви из канцеларије. Суд је заузео становиште да је дошло до повреде члана 8. и то због тога што је подносиатеља имала разлог да сматра да су позиви које је обављала приватни, будући да никакав налог за пресретање комуникације није био издат. Поред тога, Суд је установио да национални правни оквир није пружио адекватну заштиту подносиатељки у погледу заштите њене приватности, будући да налог није ни био неопходан услов за приступ садржајима комуникације у оквиру телефонског система полиције.

КОРИСНИ ИЗВОРИ

Водич кроз Закон о заштити податка о личности, Наташа Пирц Мусар, издавач Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Београд, 2009.

Заштита података - Приручник за руковооце, издавач Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Београд, 2012.

Заштита приватности у Србији – Анализа примене Закона о заштити података о личности, издавач Партнери за демократске промене Србија, у оквиру УСАИД Пројекта за реформу правосуђа и одговорну власт, Београд, 2013.

Приручник за правнике - право на поштовање приватног и породичног живота према Европској повељи о људским правима (члан 8.), INTERIGHTS; 2006. Доступно online

Људска права; Правно системски оквир (Лична аутономија у оквиру Европске конвенције о људским правима, стране 55 – 80) Саша Гајин, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2011

Интернет презентација Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности – www.poverenik.rs

Интернет презентација Партнери за демократске промене Србија - www.partners-serbia.org/privatnost